

Belediyelerde Kayyımlik Uygulaması “Mardin Büyükşehir Belediye Örneği”¹

Sabri EFE*
Barış KANDEĞER**

Öz: Dünyada ve Türkiye’de kamu yönetimi ve yerel yönetim alanlarında etkin ve sürdürülebilir yönetim için birçok uygulama söz konusudur. Bu uygulamalardan biri de bilhassa Türkiye’de son zamanlarda benimsenmiş olan kayyımlik uygulamasıdır. Türkiye’de kayyımlik olgusu, hukuksal alanda uzun bir geçmişe sahip bir uygulama olmakla birlikte, özellikle 2016 yılında yaşanan darbe girişimi sonrasında kamu yönetiminde ve özelinde yerel yönetimlerde tercih edilen bir yaklaşım olmuştur. 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından İçişleri Bakanlığı, güvenlik ve terör olayları nedeniyle, anayasal hükümler çerçevesinde, belediyelere kayyım atamaları yapmıştır. Yapılan bu atamalar anayasal demokrasi, katılımcılık, yerel özerklik ve hizmetin yerinden sunulması meselelerinde bir açık yaratmakta, dolayısıyla tartışma konuları arasında yerini almaktadır. Yerel hizmetin etkin ve verimli üretilip sunulmasını öngören kayyımlik uygulamasının, öngörülen amaca hizmet edip etmediği, anayasal demokrasi, yerel özerklik ve katılımcı yerel yönetim meselesini aşındırıp aşındırmadığı cevap aranması gereken önemli sorular olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda; çalışmanın amacı bahsi geçen sorulara cevap aramaktır. Türkiye’de son birkaç yıl içinde hızla artan ve belediyelere atanan kayyım yönetimlerinin yerel hizmet konusunda ortaya koymuş oldukları hizmetlerin niteliğini, yerel yurttaşların bu hizmetler karşısındaki tutum ve beklentilerini ölçmek ve kayyımlik uygulamasına karşı düşüncelerini tespit etmek amacıyla yönelik olarak “ Mardin ili” özelinde bir saha çalışması yapılmıştır. Saha çalışması ile; Mardin Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerine kayyım atanmasının ardından vatandaşların kayyımlik uygulamasındaki yerel hizmetlere ilişkin düşünceleri, beklentileri, memnuniyet düzeyleri, kayyım yönetimine ilişkin bakış açıları ve yaklaşımları analiz edilmiş, bu bağlamda öngörülen amaç ile sahaya yansıyanlar arasında önemli bir mesafenin olduğu tespit edilmiştir.

¹ Bu çalışma, nihayete ulaşmış olan Yerel Hizmetler Bağlamında Kayyımlik “Mardin Büyükşehir Belediye Örneği” isimli yüksek lisans tez çalışması esas alınarak hazırlanmış, sahadan elde edilen veriler ve analizler makalenin özünü oluşturmuştur.

* Doktorant, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, sabriefe47@gmail.com ORCID: 0000-0003-3001-908X

** Dr. Öğr. Üyesi, YYÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, bkandeger@yyu.edu.tr ORCID: 0000-0002-9996-3813

Anahtar Kelimeler: Kayyımlık, Büyükşehir Belediyesi, Yerel Yönetim, Yerel Demokrasi, Yerel Hizmet

The Practice of Trusteeship in Municipalities “The Case of Mardin Metropolitan Municipality”

Abstract: There are various practices for effective and sustainable management in the fields of public administration and local government in the world and also in Turkey. One of these practices is trusteeship, which has recently been adopted especially in Turkey. Although trusteeship in Turkey has a long history in the legal field, it has become a preferred approach in public administration and local governments in particular after the coup attempt in 2016. Following the July 15, 2016 coup attempt, the Ministry of Interior appointed trustees to municipalities due to security and terrorist incidents, within the framework of constitutional provisions. These appointments pose a shortfall in constitutional democracy, participation, local autonomy and decentralization of service delivery, and are therefore among the topics of debate. Whether the trusteeship practice, which envisages the effective and efficient production and delivery of local services, serves the intended purpose and whether it undermines constitutional democracy, local autonomy and participatory local governance are considered as important questions that need to be answered. In this context, the aim of this study is to seek answers to these questions. In order to assess the quality of local services provided by the trustee administrations appointed to municipalities, which have increased rapidly in the last few years in Turkey, the attitudes and expectations of local citizens towards these services, and to determine their opinions on the trusteeship practice, a field study was conducted in the "Mardin province". The field study analyzed the opinions, expectations, satisfaction levels, perspectives and approaches of the citizens regarding the local services provided by the trusteeship practice after the appointment of trustees to Mardin Metropolitan Municipality and district municipalities, and in this context, it was determined that there was a distance between the envisaged goal and what was reflected in the field.

Key Words: Trusteeship, Metropolitan Municipality, Local Government, Local Democracy, Local Service

Giriş

Türkiye’de yerel hizmetlerin etkinlik ve verimliliğini sağlamak amacıyla benimsenmiş olan kayyımlık uygulaması, bir yönetim yaklaşımı olarak varlık bulmaya ve mevzi kazanmaya başlamıştır. Kayyım uygulaması, Türkiye’de hukuki açıdan uzun geçmişi olan bir uygulama olmasına rağmen, kamu yönetimi alanında 15 Temmuz 2016 tarihindeki darbe girişimi sonrasında yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu darbe girişimi, Türkiye’de siyasi ve idari sorunların çeşidi ve niteliği ile yarattığı etkiyi artırmıştır. Bu gelişmeler doğrultusunda, belediyelerde terör örgütlerine destek vermek, kaynak ve finansman sağlamak, vatandaşların ihtiyaç duyduğu yerel hizmetleri yerine getirmemek gibi gerekçeler ile belediyelere kayyım atanmış, kayyım konu olan belediyelerde belediye başkanları, yöneticileri, görevlileri ve meclis üyeleri hakkında yargısal süreç başlatılmıştır. Kamu düzenini ve güvenliği sağlamak, daha iyi hizmet sunmak

amacıyla belediye yönetimlerine kayyım atanmış, yapılan hukuki düzenlemelerle kamu yönetimi alanında önemli değişiklikler yaşanmıştır.

Bu değişimlerin en önemli nedenlerinden biri şüphesiz olağanüstü hâl (OHAL) ilanidir. Anayasanın 120. maddesine dayanarak ilan edilen OHAL sürecinde birçok Kanun Hükmünde Kararname (KHK) yayımlanmıştır. Bunlar; yönetsel anlamda esaslı düzenlemeler içeren ve 1 Eylül 2016 tarihinde yürürlüğe giren 674 sayılı KHK ve 6 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren 680 sayılı KHK'dır. Bu KHK'larla birlikte yönetim yapısı yeni bir düzenlemeye tabi olmuştur. Kayyım uygulaması, genellikle Medeni hukuk ve Ticaret hukuku bağlamında bir konu olarak kabul edilirken, kamu yönetimi alanında özellikle belediye organlarına kayyım atanmasıyla siyasal ve yönetsel bir içeriğe ve anlama sahip olmaya başlamıştır. Belirtmek gerekir ki, 674 sayılı KHK'da belediye organlarına kayyım atanmasına dair bir ifade bulunmamaktadır. Bunun yerine belediye organlarına görevlendirme yapılması ifadesine yer verilmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, belediyelere kayyım atanmasının kamu yönetiminde hizmet yönetimi açısından etkilerini, yerel hizmet ve belediyeçilik anlayışına katkılarını, vatandaşların kayyım belediyeçiliğine bakış açısı ve yaklaşımını, bu uygulamanın avantajları ve dezavantajlarını saha çalışması üzerinden analiz etmektir. Bu bağlamda, kayyım atanan belediyelerin, öngörülen yerel hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilmesi amacı ile belirlenen hedeflerin ne kadar örtüştüğü tespit edilmeye ve bu uygulamanın yerel demokrasi, özerklik, siyaset ve katılım olgularına olan etkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın odak noktası, 15 Temmuz darbe girişiminden sonra belediyelerde uygulanan kayyım uygulaması ve kayyım atamalarıdır. Bu yönetsel uygulama ve yaklaşım üzerinde bir değerlendirme yapmak ve yerelde yaşayan vatandaşların kayyım konusundaki görüşlerini ve memnuniyetini ölçmek amacıyla yapılan bu çalışma, anket yöntemi ile desteklenmiştir. Çalışmanın temel soruları; kayyım yönetiminin yerel hizmetlere ilişkin faaliyetlerinin vatandaşlar tarafından nasıl algılandığına ve değerlendirildiğine yönelik bir zemin üzerine temellendirilmiştir. Bu bağlamda, Mardin Büyükşehir Belediyesi başta olmak üzere tüm ilçelerde anket çalışması gerçekleştirilmiş, veriler analiz edilmiş ve bulgular ortaya koyulmuştur. Araştırma sonuçları, elde edilen verilerin SPSS programı kullanılarak istatistiksel analizleri içermiştir.

Kayyım Kavramı ve Kayyımın Tarihsel Arka Planı

Kayyım uygulaması, Türkiye’de 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişiminin ardından güvenlik, terör ve kaynakların doğru kullanımı için özellikle merkezi yönetimin vesayet makamları aracılığıyla yerel yapılardan biri olan belediye organlarına ve çok sayıda şirkete kayyım atanması şeklinde gerçekleşmiştir. Literatürde hem kayyum hem de kayyım kavramları

kullanılmaktadır. Çalışmada tercih edilen kavram “kayyım” kavramıdır. Bu konuda öncelikle kayyım kelimesinin ne anlama geldiğini açıklamak gerekir.

Kayyımlik, Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğüne göre iki anlamda kullanılmaktadır. Kayyımliğin TDK Sözlüğüne göre ilk anlamı “cami hademesi”, ikinci anlamı ise bir hukuk terimi olarak, “belli bir malın yönetilmesi ya da belli bir işin yapılması için görevlendirilen kişi” olarak tanımlanır (TDK, 2019). Diğer bir tanımlamaya göre kayyım, “genellikle usulsüzlük yapılan özel kurumlara, şirketlere, devletin el koyduktan sonra atadığı yönetici”yi ifade eder (Keleş ve Özgül, 2017: 301). Hukuki terminolojide sıklıkla kullanılan kayyım kavramı “Belli bir işin icra edilmesi ya da yürütülmesi için görevlendirilen kimse” anlamında kullanılmaktadır (Berk, 2018: 76). Kayyım kelimesinin İngilizcedeki karşılığı *curator* (vasi, bakım, ilgilenmek) veya *trustee* (mütevelli, mutemetlik) kavramlarıdır (Tureng, 2019). İngilizce karşılıklarından biri de *guardianship* (vesayet, kayyımlik) olarak ifade edilir (Helmholz, 1977: 223-257). Kayyım kelimesinin Fransızca karşılığı *administrateur* (yönetici), Almandadaki karşılığı ise *pflegschaft* (himaye) kavramıdır (Bora, 2016).

Kayyımlik uygulamasının tarihte ilk olarak XII Levha Kanunlarında (Twelve Tables-Roma İmparatorluğu dönemine ait ilk yazılı kanunlar) düzenlendiği ifade edilir (Berk, 2018: 75). Dolayısıyla kayyımlik müessesesi ilk olarak Roma’da kullanılmaya başlanmış, daha sonra da kayyımlik uygulaması günümüze kadar çeşitli hukuk dallarında bir işin yürütülmesi ya da mal varlığının yönetilmesi amacıyla birçok ülkenin hukuk sisteminde yer almıştır. Roma Hukuku’nda *guardianship* (vesayet, kayyımlik) Servius Sulpicius tarafından “Yaşından dolayı kendini savunamayan, kendi isteklerini yerine getiremeyen birini korumak amacıyla özgür bir kişiye medeni hukuk tarafından korunmaya muhtaç kişiye verilen güç” şeklinde tanımlanmıştır (Roby, 1902: 92). Başka bir tanımlamaya göre Roma Hukuku’nda bir ya da birkaç kişi menfaatine, onların mallarını idare etmek ya da bu idarede rızalarını bildirmek ve izinlerini vermek suretiyle yardım etmek koşuluyla görevlendirilmiş kişilere kayyım denilmiştir. Kayyım atanmasındaki temel gaye ise kişinin malvarlığının zarara uğramamasıdır. Roma Hukuku’nda ilk kayyımlar, reşit olan ancak akli melekelerini kullanamayacak durumda olan kişilere atanmıştır (Güneş Ceylan, 2004: 221). Sherman’ın aktardıklarına göre (1913: 129) Roma Hukuku’nda iki çeşit vesayet kurumu vardı. Bunlar vasilik (tutorship, tutela) ve kayyımliktı (curatorship, curatela). Roma Hukuku’ndaki vasi (tutela) olarak bilinen bu vasilik biçimi iki kişi ile ilgiliydi; bunlar ergenlik dönemindeki kişiler ve kadınlardı.

İsviçre Hukuku’ndaki kayyımlik konusuna atıf yapılmasının önemli bir sebebi, İsviçre Medeni Kanunu (İMK)’nun Türk Medeni Kanunu için temel alınmış olmasıdır. İsviçre Medeni Kanunu’nda 1 Ocak 2013 tarihinde yapılan değişikliklerle 360-456. maddeleri arasında yer alan “Vesayet Hukuku” başlığı altındaki hükümler 1 Ocak 2013’te yürürlüğe giren “Yetişkinlerin Korunması”

başlığı altındaki hükümler ile yürürlükten kaldırılmıştır. Yapılan düzenlemeyle yetişkinlerin korunması için “Bakım Vekâleti” ve “Tedavi Vekâleti” olarak iki yeni vekâlet türü getirilmiştir. Bununla birlikte altı kayyım türü tanımlanmıştır. Bahsi geçen değişikliklerden önceki hükümler, Türk Medeni Kanunu bakımından hala yürürlükte olan hükümlerdir. Bahse konu hükümlerden hareketle, değişiklikten önce İMK’da temsil kayyımlığı, yönetim kayyımlığı ve iradi (isteğe bağlı) kayyım olmak üzere üç tür kayyım söz konusu olmuştur (Hausheer, 2016:155-173)

Türk Medeni Kanunu’nda (TMK) yer alan kayyım türleri İsviçre Medeni Kanunu’ndan (İMK) alınmıştır. Fakat TMK’daki kayyım türleri İMK’da yapılan son değişikliklere göre değil, mezkûr Kanunun önceki hali esas alınarak düzenlenmiştir. Bunun dışında hukukumuzda kayyım müessesesi yalnızca TMK’da yer almamaktadır. Aynı zamanda Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve Ceza Muhakemesi Kanunu’nda (CMK) da bu yönde düzenlemeler mevcuttur. Yalnız ağırlıklı olarak Türkiye’de hukukta kayyım atamaları mükerrerlik göz önünde tutularak TMK temel alınıp atamalar buna göre yapılmaktadır. Yani kayyım müessesesi genel olarak Türk Medeni Kanunu’nda düzenlenmiştir. Kayyım, TMK’nın ikinci kitabı olan Aile Hukuku’nun üçüncü kısmı olan “Vesayet” içinde düzenlenmiştir.

Türkiye’de Yerel Yönetimlere Yapılan Kayyım Atamaları

Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan kayyım atamaları, 1930’dan itibaren oluşmaya başlamış, 12 Eylül 1980 darbesinden sonra 1980’li ve 1990’lı yıllarda devam etmiş ve 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişiminin ardından değişen kapsam ve içeriği ile yaygınlık kazanmıştır. Dolayısıyla kayyım uygulaması tarihsel süreç içerisinde kapsam ve içeriği değişen bir sürece sahiptir.

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Yapılan Kayyım Atamaları

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk olarak belediye organlarına kayyım atanması 1930 yılında gerçekleşmiş, Kayyım atamaları 1948 yılına kadar devam etmiştir. Bu zaman aralığında gerçekleşen kayyımın önemli bir farkı kayyımların seçilmiş bir belediye başkanının yerine atanmış olmasıdır. Bu dönemde yapılan atamaların büyük çoğunluğu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki belediyelere yapılmıştır. Toplamda 109 belediyeye kayyım atanmış, atanan kayyımların 90’ı Doğu ve Güneydoğu’daki belediyelere 19’u ise farklı bölgelerindeki belediyelere yapılmıştır. Kayyım atamalarının hukuki dayanağı 14 Nisan 1930 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan 1580 sayılı Belediye Kanunu’dur. Bu kanuna göre; merkezi hükümet gerek görmesi halinde Kanunu’nun 94. maddesine dayanarak belediye başkanlıklarına vali veya kaymakamları kayyım olarak atayabilme yetkisine sahiptir.

Bu dönemdeki kayyım atamalarının gerekçeleri;

- Güvenlik olaylarına engel olmak ve genel asayişin sağlamak istenmesi,
- Hükümetin bölgede otoritesini güçlü tutmak istemesi,
- Belediye başkanlığı görevini bölgede yerine getirecek birinin olmaması,
- Bölgedeki gelişmişlik düzeyinin düşük olması nedeniyle atanacak kişinin merkez ve taşra koordinasyonunu daha iyi sağlayacağı düşüncesidir (Köse, 2020:1520-1547).

12 Eylül 1980 Darbesinden Sonra Yapılan Kayyım Atamaları

12 Eylül 1980 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)’nin bütünüyle ülke yönetimine el koymasının ardından belediyelere ve sendikalara kayyım atamaları yapılmıştır. 12 Eylül darbesinin ardından seçilmiş belediye başkanları görevden alınmış, yerlerine asker ve sivil bürokrasiden, eski belediye başkanlarından ve serbest meslek erbabından gelen kişiler atanmıştır (Acaroğlu ve Atauz, 1982: 281). Darbe düzeninin ve müesses nizamın da etkisiyle belediyeler, 1980’li yıllarda hiyerarşik yapılar olarak yeniden düzenlenmiş, merkezi yönetim tarafından belediyelere devlet memuru statüsünde kişilerin atanması söz konusu olmuştur (Erdoğan, 2019: 256). Cumhuriyet dönemi boyunca merkez-yerel ilişkileri bağlamında merkezin yerele müdahaleleri oldukça yoğun bir tonda gerçekleşmiştir. Bunun önemli nedenlerinden biri Cumhuriyetin kuruluşunda merkeziyetçiliğin siyasal, yönetsel, hukuksal, ekonomik, sosyo-kültürel olarak önemli roller üstlenmiş olmasıdır. Bundan dolayıdır ki yerel, merkezi yönetimin politikalarına etkinlik kazandırıcı ve toplumsal meşruiyeti sağlayıcı bir misyon içerisinde faaliyet yürütebilmiştir (Kandeğer, 2016). Dolayısıyla merkez-yerel ilişkilerini tarihsel süreç içerisinde varlık kazanmış olan bir anlam dünyası içerisinde düşünmek gerekmektedir.

1982 Anayasası ve Belediye Kanunu ile İçişleri Bakanına verilen “geçici olarak görevden uzaklaştırılma” yetkisine dayanarak, 1984-1989 arası dönemde 18 belediye başkanı görevden uzaklaştırılmış ve daha sonra göreve iade edilmemiştir. 1989-1994 arası dönemde 49 belediye başkanı görevden alınmış, 134’ü tekrar göreve iade edilmiştir. Bunun yanı sıra; 1995’te 11, 1996’da 8, 1997’de 9, 1998’de 4, 2000 tarihinde 14 belediye başkanı görevden geçici olarak uzaklaştırılmıştır (Çelik, 2005: 148-150). Sendikalarla ilgili olarak 12.09.1980 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan bildiride; kamu düzeni ve genel asayiş gereğince Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu (MİSK) ve bunlara bağlı olan sendikaların faaliyetlerinin durdurulduğu belirtilmiş ve devamında da bu sendikaların yöneticilerinin TSK’nın güvencesi altına alındıkları belirtilmiştir. Faaliyetleri durdurulan sendikalara kayyım atanması hakkında 2316 sayılı Kanun

çıkarılmıştır. Bu Kanun ile beraber 12 Eylül 1980 tarihinde sendikaların faaliyetleri durdurulmuştur. Gerekçesinde “mallarının idaresi, menfaatlerinin korunması, kamu düzeni ve genel asayiş gereği” olarak açıklanmıştır (Kutal, 2012: 151-170). Denilebilir ki 12 Eylül darbesinin gerekçeleri ile kayyım atamalarının gerekçeleri örtüşmektedir zira asayiş sağlaması, kamu düzenini tesis etmek gibi gerekçeler ortak söylemlerdir. Dolayısıyla bu yaklaşım ile belediyeler merkezi yönetime bağlı ve bağımlı, bir anlamda merkezi yönetimin taşra organlarından biri olarak algılanmış ve değerlendirilmiştir.

Temmuz 2016 Darbe Girişiminden Sonra Yapılan Kayyım Atamaları

Kayyımlığın tarihsel süreç içerisinde kullanıldığı anlamlar ve alanlar düşünüldüğünde, tek parti dönemi hariç, seçimle oluşmuş herhangi bir yerel yönetim birimine “kayyım” adı altında bir atama yapılmamıştır. Kayyım uygulamasının içeriği özellikle Türkiye’de 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişiminin ardından değişmiş, tarihte ilk kez belediyelere “kayyım” adı altında atamalar yapılmıştır. Özellikle güvenlik sorunları ve terör olaylardan dolayı merkezi yönetim tarafından vesayet makamları aracılığıyla belediye organlarına ve çok sayıda şirkete kayyım atanmıştır. Bu çerçevede 10.11.2016 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan 674 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda yapılan değişikliklerle, seçimle gelmiş belediyelere merkezi yönetim tarafından kayyım atanmış, dolayısıyla belediyelerin merkezi hükümetin baskın vesayeti hatta hiyerarşisi altına geçmesinin yolu açılmıştır.

674 sayılı KHK ile merkezi yönetime vesayet makamları tarafından belediye başkanlarını görevden alma ve yerine atama yapma yetkisi verilmiştir. Oysaki Anayasanın 127. maddesi belediye başkanlarının görevden alınması ve/veya uzaklaştırılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemiş, bu kapsamda yargı organlarını yetkili kılmıştır. 674 sayılı KHK’nın temel yaklaşımı ve hükümleri, olağanüstü koşullarda seçim yerine atamanın yapılacağını ve yargı denetiminin söz konusu olamayacağını ifade ederek hiyerarşik bir ilişki kurmakta ve yargı yolunu kapatmaktadır.

İçişleri Bakanlığı’nın Terör Nedeniyle Belediyelere Yapılan Görevlendirmeler Raporu’na göre;

“Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) anayasal düzeni ortadan kaldırmak maksadıyla 15 Temmuz 2016’da darbe girişiminde bulunmuş, milletin desteğiyle başarısızlığa uğratılan girişim sonrası terör örgütleri arka arkaya devletin bekasını ve milletin iradesini hedef almıştır. 15 Temmuz 2016 tarihli darbe girişimi sonrası PKK/KCK, FETÖ, İŞİD ve diğer örgütler tek merkezden kumanda edilmiş gibi terör eylemlerini tırmandırmaya başlamışlardır. Temel amaçları ülkenin istikrarını bozmak, yönetilemeyen bir devlet görüntüsü vermek olan bu örgütler art arda patlamalar, silahlı ve bombalı terör eylemleri gerçekleştirmişlerdir. Bu terör eylemleri ile terör örgütlerinin

ulaşmak istediği hedeflere, halkımızın teröre müsamaha göstermeyen yaklaşımı ve devletin kararlılığı ile akamete uğratılmıştır” (İçişleri Bakanlığı, 2017: 34)

denilmiştir. Çözüm sürecinin sona ermesi ve PKK’nın varlığı, Suriye’de İŞİD’in eylemleri ve son olarak FETÖ terör örgütünün gerçekleştirmek istediği darbe girişimi ile had safhaya ulaşan güvenlik ve beka sorunu, Türkiye’nin siyasi ve idari anlamda birçok sorunla karşı karşıya kalmasına sebep olmuş ve bu gerekçelerle kayyım atamaları yapılmıştır. Bu noktada, kayyım kavramının özel hukukta gerçek ve tüzel kişileri, aynı zamanda şirketleri kapsadığından dolayı kavramın İdare Hukuku’nda belediyeler için kullanılmasının hukuki bir sorun yaratacağına işaret edilmekte; dahası mahkeme kararıyla kayyım atamalarının yapılabileceğine fakat bu kayyım atamalarının mahkeme kararı olmaksızın merkezi yönetim tarafından yapıldığına dikkat çekilmektedir (Keleş ve Özgül, 2017: 301-302).

İçişleri Bakanlığının yayınladığı rapora göre belediyelere kayyım görevlendirmelerinin ve belediye başkanlarının görevden uzaklaştırılmasının nedenleri şöyle sıralanmıştır:

- Vatandaşların en temel haklarını ellerinden almış olmak,
- Söz konusu belediyelerce kamu kaynakları ve yerel imkânların teröre destek aracı şeklinde kullanmak,
- Terör örgütüne üye olmak,
- Bazı personele göreve gelmediği halde ücret ödemek,
- Belediyeler bünyesinde terör örgütü mensuplarını, yandaşlarını istihdam etmek,
- Terör örgütünün propagandasını yapmak,
- Belediyeler tarafından yapılan ihaleleri terör örgütüne yakın kişilere/şirketlere vermek,
- Terör örgütüne yardım ve yataklık etmek,
- Yerel kaynakları doğrudan teröre aktarmak,
- Suçu ve suçluyu övücü demeçler vermek,
- Kamu mallarına zarar vermek,
- Terör örgütüne eleman kazandırmak,
- “Demokratik Özerklik” adı altında başka bir devlet sistemine destek açıklamaları yapmak,
- Belediye araçlarının çalışanlarıyla beraber terör örgütüne destek vermesi, iş makinelerinin bombalı eylemlerde kullanmak,

- Terör örgütüne mali destek vermiş olmak ve belediye kaynaklarını buralara aktarmak,
- Halkı iç savaşa sürükleyip kolluk ve güvenlik güçleriyle savaş yapmaya çağırarak, gibi nedenler sayılmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2017: 8-50).

Açıklanan bu rapordan ve ifadelerden anlaşıldığı kadarıyla, Anayasanın 127. maddesi ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 47. maddesinin hükmüne, 674 sayılı KHK ile 5393 sayılı Belediye Kanununun 45. maddesinde yapılan düzenleme neticesinde belediyelere yapılan kayyım atamaların temel amacı, PKK/KCK ve FETÖ/PDY silahlı terör örgütleri ile daha etkin bir şekilde mücadele edebilmek adına merkezi yönetimin bir tasarrufu olarak değerlendirmek gerekir. Burada Özellikle vurgulanması gereken önemli noktalardan biri, hukuk kurallarının ihlal edilmesi halinde seçilmiş ya da atanmış olsun kamu görevlilerinin görevden uzaklaştırılması olağan bir durum olarak kabul edilmelidir (Keleş ve Özgül, 2017: 309). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 120. maddesinde;

“Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hallerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Milli Güvenlik Kurulu’nun da görüşünü aldıktan sonra yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde, süresi 6 ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir”(1982 Anayasası, madde-129)

hükmü gereğince 21 Temmuz 2016 tarihinde Olağanüstü Hal (OHAL) ilan edilmiştir. 674 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)’nin temel dayanağı Anayasanın 120. maddesidir. Bu maddeye göre, olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanı, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir (1982 Anayasası, madde 78, Kanun No:2709). Bununla birlikte Anayasanın 121. maddesinde tanımlanan yetki gereğince, terör örgütleriyle mücadele kapsamında 674 sayılı Kanun Hükmünde Kararname çıkarılmıştır (Kanun Hükmünde Kararname, Sayı: 674). 674 sayılı KHK ile 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 45. maddesine “*Belediye başkanı veya başkanvekili ya da meclis üyesinin terör veya terör örgütlerine yardım ve yataklık suçları sebebiyle*” görevden uzaklaştırılabileceği hükmü eklenmiştir. Başka bir gerekçe de ise: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) 1 No’lu Protokolün 1. maddesinde ve Anayasa’nın “*Kişinin Hakları ve Ödevleri*” bölümünde koruma altına alınan “*konut dokunulmazlığı*” söz konusu il ve ilçelerde terör örgütü tarafından ihlal edilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 2017:55).

674 sayılı KHK’nın 38. maddesinde yer alan düzenleme ile; terör veya terör örgütlerine yardım ve yataklık suçlarını işleyen seçilmiş kişilerin görevden uzaklaştırılması, tutuklanması, kamu hizmetinden yasaklanması ve başkanlık sıfatı veya meclis üyeliğinin sona ermesi gibi durumlarda yerlerine seçilme yeterliliği olan kişilerin görevlendirileceği belirtilmektedir. Bu görevlendirmeyi

vesayet makamı olarak, büyükşehir ve il merkezi belediyelerinde İçişleri Bakanı, diğer belediyelerde de vali yapar (Keleş ve Özgül, 2017: 306). Bu doğrultuda seçilmişlerin yerine seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından atama yapılacağı vurgulanmış olur. Dolayısıyla 674 sayılı KHK’nın temelinde var olan düşünce yerel hizmetlerin terör nedeniyle aksaması ve kaynakların başka bir yere aktarılmasıdır. Kayyım atamalarının temel gerekçesi de bu durumun varlığına dayandırılmakta, güvenlik konusu önemli bir sorun olarak görülmüştür. Denilebilir ki merkezi yönetim, bahsi geçen KHK ile terör ile iltisaklı, irtibatlı belediyelerin üzerinde her türlü tasarrufa sahip hale gelmektedir. Bütüncül bir biçimde belediyelerin teröre destek sağlamak amacıyla imkânlarını kullandırma konusunu düzenleyen KHK’nın 39. maddesi de bu kapsamda düşünüldüğünde, merkezi yönetimin geniş bir tasarruf yetkisine haiz olduğunu ifade etmek gerekir. Merkezi yönetimin bu tasarruflarını bir açıdan Anayasanın 15. maddesine dayandırmak da mümkündür, Zira bu madde ile olağanüstü hallerde uluslararası hukuk ihlal edilmemek kaydıyla durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kısmen ya da tamamen durdurabileceği ve Anayasada hüküm altına alınan güvencelere aykırı tedbirler alınabileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla uygulama belirli çerçevede meşru ve yerinde görülmüştür (Yılmaz ve Güler, 2018: 1813). Güvenlik, asayiş ve kamu düzeni meseleleri bu kayyım atamalarında da belirleyici unsurlar olarak ön plana çıkmıştır.

Olağan zamanlar ve durumlar çerçevesinde, yerel hizmetlerin yerine getirilmesinde herhangi bir aksaklık durumu söz konusu olduğunda, İçişleri Bakanı yargıya başvurarak bu durumun tespitini isteyebilir. Hizmetlerin aksadığına yönelik durumun Sulh Hukuk Yargıcı tarafından tespit edilmesi halinde, belediye başkanından ilgili hizmetin yerine getirilmesi istenir. Bu istek yerine getirilmediğinde, ilgili valinin hizmetin yerine getirilmesi için yetkilendirilmesi söz konusu olur. 674 sayılı KHK ile terör ve şiddet olaylarıyla mücadelenin olumsuz bir biçimde etkilendiği ve/veya etkileneceği durumlarda, doğrudan vali tarafından herhangi bir yargı kararına gerek duyulmaksızın, aksayan hizmetlerin belediyelerden alınıp valinin belirleyeceği kamu kuruluşlarınca yerine getirileceği belirtilmektedir. Bu durumun yerel demokrasi ve yerel özerkliğin doğasına aykırı olduğuna ve Anayasanın 123. maddesi ile çeliştiğine, anayasal vesayet denetimini aşarak hiyerarşik bir ilişki kurulduğuna vurgu yapılmaktadır (Keleş ve Özgül, 2017: 304). Bu durumun önemli tartışma noktalarından biri de yerel demokrasinin aşınması, diğeri yerel yönetimlerin özerkliğinin ve katılımcı yapısının zayıflaması meselesidir. Kayyımlik uygulaması ve bu uygulamanın kalıcı hale gelme ihtimali düşünüldüğünde, yerel demokrasi, yerel özerklik ve katılımcılık meselesinin de bu bağlamda yeniden düşünülməsi gerekmektedir.

Kuşkusuz yerel yönetimler yerel demokrasinin mekânları olarak tanımlanmaktadır. Toplumun demokratik bir yapıya kavuşmasında oldukça katkı sunmakta, katılım, özgürlükler, seçimler ve katılım gibi konularla yakın bir bağa

sahip olmaktadır (Görmez 1997:68). Dolayısıyla yerel yönetimler demokrasinin temel yapı taşları olarak değerlendirilir. Halkın yönetime katılımını sağlayan, halka kendi kendisini yönetme erdemi kazandıran, demokrasinin gelişmesine katkı sağlayan yapılar olarak tanımlanır (Keleş,1993:3; Çitçi, 1996: 5; Hill, 1974: 79; Tekeli, 1983: 6; Pustu, 2016: 98). Bundan dolayı yerel yönetimler, demokratik katılıma en uygun yönetimler olarak organlarının halk tarafından seçilmesiyle, seçim, temsil, katılım, saydamlık, hesap verilebilirlik gibi ilke ve yaklaşımların derinlik kazanmasına daha fazla imkân tanımaktadır (Çukurçayır, 2008: 26). Yerel demokrasinin doğasında katılımcılık vardır. Dolayısıyla yerel demokrasi aynı zamanda katılımcılığı zorunlu kılan içeriği ile yerelin varlık alanını genişleten bir etkiye sahiptir. Bu açıdan kayyım meselesinin birçok boyutuyla ele alınması, merkez-yerel ilişkilerinin sağlıklı bir zeminde kurulmasının imkân ve koşullarının inşa edilmesi ve bunun önemsenmesi anlamlı sonuçlar üretebilecektir.

Kayyım Atanan Belediyeler

Kayyım atanan belediyeleri iki kısma ayırmak gerekir. Çünkü atamaların ilk silsilesi terör ve güvenlik nedeniyle 15 Temmuz 2016’daki darbe girişiminden sonra uygulamaya geçmiş, sonrasında 2017 tarihinde 28 belediyede daha gerçekleştirilmiştir. İkinci atamalar ise yine aynı nedenler gerekçe gösterilerek 31 Mart 2019 yerel seçimlerinden sonra yapılmıştır. 674 sayılı KHK’nın meri olduğu tarihten itibaren 31 Mart 2019 yerel seçimlerine kadar olan zaman diliminde Türkiye’de 94’ü bölücü terör örgütü PKK ile iltisaklı Demokratik Bölgeler Parti’li (DBP) belediyeler olmak üzere 101 belediyeye kayyum atanmış ve 151 belediye meclis üyesi görevinden alınmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2019; İçişleri Bakanlığı, 2017a).

İçişleri Bakanlığı’nın 11.09.2016 tarihinde yaptığı basın açıklamasında; demokrasi ve hukuk devleti anlayışında millet iradesinin yerel yönetimlere yansımalarının esas olduğu vurgulanmıştır. Açıklamada kayyım atanmış belediyeler için “*Vatandaşımızın kullandığı oyu, verdiği vergileri ve demokrasinin sunduğu iklimi istismar ederek ülkemizin birlik ve bütünlüğüne kasteden terör örgütlerinin etkisine giriyorsa, milli iradeyi gasp edenlere karşı tedbir almak devletin öncelikli görevidir*” denilmiştir. Yine açıklamanın devamında “*seçimle iş başına gelmiş olup, milletin özgür iradesini suç işlemek için kullanmanın meşruiyeti yoktur. Elbette ki hiçbir hukuk düzeninde hakların açıkça kötüye kullanılmasını koruma altına almaz. Ve burada demokrasi ve hukukun üstünlüğünü devam ettirmek devletin görevidir. Milletin beklentileri de bu yöndedir*”. Bu açıklamalar değerlendirildiğinde; demokratik yollarla ve yurttaşların oylarıyla göreve gelmenin güvenliği, kamu düzenini ve yerel hizmetlerin yerine getirilmesini perdelemeyeceği ve “seçilmişlik” sıfatı üzerinden meşruiyet kazandırmayacağı ifade edilmeye çalışılmaktadır. Merkezi yönetim bu perdenin kaldırılması adına kayyımlığı bir yöntem olarak benimserken, bunun meşruiyet zeminini güvenlik, kamu düzeni, hizmetin yerine getirilmesi ve birlik bütünlük

üzerinden inşa etme düşüncesindedir. Yapılan açıklamaların satır aralarını bu şekilde okumak mümkündür.

Yukarıdaki yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere 15 Temmuz 2016 darbe girişiminden sonra İçişleri Bakanlığı, 28 belediyeye kayyım atandığını açıklamıştır. İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada şu cümlelere yer verilmiştir:

“01.09.2016 tarihinde yürürlüğe giren 674 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Belediye Kanunu’nda düzenleme yapılmış, terör ve terör örgütlerine yardım ve yataklık suçuyla hakkında soruşturma açılan veya görevden uzaklaştırılan belediye başkan ve meclis üyelerinin yerine 15 gün içerisinde görevlendirme yapılması hüküm altına alınmıştır.”

Aşağıdaki tablo, 2016 tarihinde yapılan kayyım atamaları ve bu atamaların hangi belediyelere yapıldığını ve yerine kimlerin atandığını gösterir. Tablo, kayyımların atanma tarihlerine göre sıralı olarak düzenlenmiştir.

Tablo 1. 15 Temmuz 2016 Darbe Girişiminden Sonra Kayyım Atanan Belediyeler.

İl	İlçe	Kayyım Atanan Siyasi Parti	Atanan Kayyım	Kayyım Atanma Tarihi
Adana	Pozantı	MHP	MHP’li Belediye Meclis Üyesi	11.09.2016
Ağrı	Diyadin	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Batman	Merkez	DBP	Vali yardımcısı	11.09.2016
Batman	İkiköprü	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Batman	Beşiri	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Batman	Gercüş	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Diyarbakır	Sur	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Diyarbakır	Silvan	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Erzurum	Aşkale	AKP	AK Parti’li Belediye Meclis Üyesi- Belediye Başkan Yrd.	11.09.2016

Belediyelerde Kayyımlik Uygulaması “Mardin Büyükşehir Belediye Örneği”

Erzurum	Hınıs	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Giresun	Çamoluk	AKP	AK Parti’li Belediye Meclis Üyesi	11.09.2016
Hakkâri	Merkez	DBP	Vali yardımcısı	11.09.2016
Iğdır	Tuzluca	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Iğdır	Hoşhaber	DBP	Vali Yardımcısı	11.09.2016
Konya	İlgın	AKP-İhraç	AK Parti’li Belediye Meclis Üyesi	11.09.2016
Mardin	Nusaybin	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Mardin	Dargeçit	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Mardin	Derik	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Mardin	Mazıdağı	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Muş	Bulanık	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Siirt	Eruh	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Şırnak	Silopi	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Urfa	Suruç	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Van	Özalp	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Van	Erciş	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Van	İpekyolu	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Van	Edremit	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Şırnak	Cizre	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Muş	Uzgörür	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Şırnak	İdil	DBP	Kaymakam	21.09.2016
Diyarbakır	Hani	DBP	Kocaköy Kaymakamı	5.10.2016

Belediyelerde Kayımlık Uygulaması “Mardin Büyükşehir Belediye Örneği”

Diyarbakır	Büyükşehir	DBP	Etimesgut (Ankara) Kaymakamı	1.11.2016
Bitlis	Ovakışla	DBP	Ahlat Kaymakamı	3.11.2016
Şırnak	Merkez	DBP	Vali Yardımcısı	5.11.2016
Şırnak	Sırtköy	DBP	İdil Kaymakamı	8.11.2016
Muş	Varto	DBP	Kaymakam	11.11.2016
Mardin	Büyükşehir	DBP	Vali	17.11.2016
Tunceli	Merkez	DBP	Vali Yardımcısı	17.11.2016
Van	Büyükşehir	DBP	Vali	17.11.2016
Bitlis	Merkez	DBP	Vali	27.11.2016
Diyarbakır	Çınar Ergani Hazro Bağlar	DBP	Yapacağı iş ve işlemler Kaymakamlık onayına bağlanan belediyeler.	28.11.2016
Muş	Malazgirt	DBP	Kaymakam	2.12.2016
Erzurum	Karayazı	DBP	Kaymakam	6.12.2016
Mardin	Kızıltepe	DBP	Kaymakam	6.12.2016
Hakkâri	Çukurca	DBP	Kaymakam	7.12.2016
Diyarbakır	Kayapınar	DBP	Kaymakam	8.12.2016
Diyarbakır	Yenişehir	DBP	Kaymakam	8.12.2016
Hakkâri	Yüksekova	DBP	Kaymakam	12.12.2016
Mardin	Artuklu	DBP	Kaymakam	13.12.2016
Siirt	Merkez	DBP	Vali yardımcısı	17.12.2016
Mersin	Akdeniz	DBP	Kaymakam	18.12.2016
Siirt	Baykan	DBP	Kaymakam	20.12.2016

Bitlis	Hizan	DBP	Hizan Kaymakamı	23.12.2016
Bitlis	Mutki	DBP	Kaymakam	23.12.2016
Bitlis	Yolalan	DBP	Hizan Kaymakamı	23.12.2016

Kaynak: Salman, F. ve Ergün, A. (2017). OHAL’de Belediyelere Yönelik Kayyım İşlemleri. Web: <https://m.bianet.org/bianet/siyaset/182431-ohal-de-belediyelere-yonelik-kayyim-islemleri> (28.08.2019)

Aşağıdaki tablo 2017 tarihindeki kayyım atamalarını göstermektedir. Tablo kayyımların atanma tarihlerine göre sıralı olarak yapılmıştır.

Tablo 2. Kayyım Atanan Belediyeler.

İl	İlçe	Kayyım Atanan Siyasi Parti	Atanan Kayyım	Kayyım Atanma Tarihi
Erzurum	Tekman	DBP	Kaymakam	06.01.2017
Mardin	Ömerli	DBP	Kaymakam	06.01.2017
Van	Çatak	DBP	Kaymakam	06.01.2017
Şırnak	Kumçatı	DBP	Kaymakam	06.01.2017
Şanlıurfa	Viranşehir	DBP	Kaymakam	09.01.2017
Şanlıurfa	Bozova	DBP	Kaymakam	09.01.2017
Ağrı	Tutak	DBP	Kaymakam	12.01.2017
Van	Muradiye	DBP	Kaymakam	17.01.2017
Şırnak	Fındık	DBP	Kaymakam	18.01.2017
Van	Başkale	DBP	Kaymakam	22.01.2017
Diyarbakır	Kulp	DBP	Kaymakam	23.01.2017
Ağrı	Doğubayazıt	DBP	Kaymakam	24.01.2017
Şırnak	Uludere	DBP	Kaymakam	27.01.2017
Elâzığ	Karakoçan	DBP	Kaymakam	31.01.2017

Belediyelerde Kayyımlik Uygulaması “Mardin Büyükşehir Belediye Örneği”

Hakkâri	Şemdinli	DBP	Kaymakam	31.01.2017
Van	Gürpınar	DBP	Kaymakam	03.02.2017
Diyarbakır	Kocaköy	DBP	Kaymakam	06.02.2017
Hakkâri	Esendere	DBP	Kaymakam	07.02.2017*
Siirt	Gökçebağ	DBP	Kaymakam	07.02.2017
Kars	Digor	DBP	Kaymakam	09.02.2017
Diyarbakır	Lice	DBP	Kaymakam	10.02.2017
Şırnak	Görümlü	DBP	Kaymakam	10.02.2017
Diyarbakır	Dicle	DBP	Kaymakam	13.02.2017
Van	Saray	DBP	Kaymakam	15.02.2017
Van	Çaldıran	DBP	Kaymakam	15.02.2017
Van	Bahçesaray	DBP	Kaymakam	16.02.2017
Ağrı	Merkez	DBP	Vali	01.03.2017
Mardin	Savur	DBP	Kaymakam	01.03.2017
Şırnak	Beytüşşebap	DBP	Kaymakam	03.03.2017
Diyarbakır	Eğil	DBP	Kaymakam	08.03.2017
Şırnak	Balveren	DBP	Kaymakam	17.03.2017
Siirt	Atabağı	DBP	Kaymakam	18.03.2017
Siirt	Beğendik	DBP	Kaymakam	30.03.2017
Siirt	Kayabağlar	DBP	Kaymakam	12.04.2017
Muş	Rüstemgedik	DBP	Kaymakam	14.04.2017
Muş	Konakkuran	DBP	Kaymakam	10.05.2017
Tunceli	Akpazar	DBP	Kaymakam	12.05.2017

Karabük	Safranbolu	AKP	Kaymakam	23.06.2017
Muş	Erentepe	DBP	Kaymakam	13.07.2017

Kaynak: Alptekin, H. ve İlhan, B. (2018). *Kayyum Atanan Belediyelerin PKK Terörü ile Mücadeledeki Rolü, İstanbul: SETA Yayınları.*

Aşağıda tabloda 31 Mart 2019 seçimlerinden sonra yapılan kayyım atamaları ve bu atamaların hangi belediyelere ve yerine kimlerin atandığı gösterilmiştir. Tablo, kayyımların atanma tarihlerine göre sıralı olarak yapılmıştır.

Tablo 3. 31 Mart 2019 Yerel Seçimlerinden Sonra Kayyım Atanan Belediyeler.

İl	İlçe	Kayyım Atanan Siyasi Parti	Atanan Kayyım	Kayyım Atanma Tarihi
Diyarbakır	Merkez	HDP	Vali	19.08.2019
Mardin	Merkez	HDP	Vali	19.08.2019
Van	Merkez	HDP	Vali	19.08.2019
Diyarbakır	Kulp	HDP	Kaymakam	17.09.2019
Erzurum	Karayazı	HDP	Kaymakam	18.09.2019
Mardin	Nusaybin	HDP	Kaymakam	18.10.2019
Hakkâri	Merkez	HDP	Vali	18.10.2019
Hakkâri	Yüksekova	HDP	Kaymakam	18.10.2019
Van	Erciş	HDP	Kaymakam	21.10.2019
Diyarbakır	Kayapınar	HDP	Kaymakam	21.10.2019
Diyarbakır	Bismil	HDP	Kaymakam	21.10.2019
Diyarbakır	Kocaköy	HDP	Kaymakam	21.10.2019
Şırnak	Cizre	HDP	Kaymakam	29.10.2019
Van	Saray	HDP	Kaymakam	01.11.2019

Belediyelerde Kayımlık Uygulaması “Mardin Büyükşehir Belediye Örneği”

Mardin	Kızıltepe	HDP	Kaymakam	03.11.2019
Van	İpekyolu	HDP	Kaymakam	08.11.2019
Tunceli	Akpazar (belde)	HDP	Kaymakam	13.11.2019
Şırnak	İdil	HDP	Kaymakam	13.11.2019
Diyarbakır	Yenişehir	HDP	Kaymakam	13.11.2019
Diyarbakır	Hazro	HDP	Kaymakam	13.11.2019
Mardin	Mazıdağı	HDP	Kaymakam	16.11.2019
Mardin	Derik	HDP	Kaymakam	16.11.2019
Mardin	Savur	HDP	Kaymakam	16.11.2019
Şanlıurfa	Suruç	HDP	Kaymakam	16.11.2019
Batman	İkiköprü (belde)	HDP	Kaymakam	06.12.2019
Van	Özalp	HDP	Kaymakam	06.12.2019
Van	Muradiye	HDP	Kaymakam	06.12.2019
Van	Başkale	HDP	Kaymakam	06.12.2019
Muş	Bulanık	HDP	Kaymakam	18.12.2019
Muş	Erentepe (belde)	HDP	Kaymakam	18.12.2019
Muş	Varto	HDP	Kaymakam	18.12.2019
İzmir	Urla	CHP	Kaymakam	18.12.2019
Batman	Merkez	HDP	Vali	23.03.2020
Diyarbakır	Ergani	HDP	Kaymakam	23.03.2020
Diyarbakır	Eğil	HDP	Kaymakam	23.03.2020
Diyarbakır	Lice	HDP	Kaymakam	23.03.2020

Diyarbakır	Silvan	HDP	Kaymakam	23.03.2020
Bitlis	Güroymak	HDP	Kaymakam	23.03.2020
Iğdır	Halfeli (belde)	HDP	Kaymakam	23.03.2020
Siirt	Gökçebağ (belde)	HDP	Kaymakam	23.03.2020
Siirt	Merkez	HDP	Vali	15.05.2020
Siirt	Kurtalan	HDP	Kaymakam	15.05.2020
Siirt	Baykan	HDP	Kaymakam	15.05.2020
Iğdır	Merkez	HDP	Vali	15.05.2020
Muş	Altınova (belde)	HDP	Kaymakam	15.05.2020

Kaynak: Kayyım atanmış belediyelerin verilerinden hareketle yazar tarafından oluşturulmuştur.

İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada: kayyım uygulaması sonucunda bölge halkının beklediği hizmetler belediyeler tarafından hızla yerine getirilmeye başlanmıştır. İl, ilçe ve beldeler içme suyu, çöp dağları ortadan kaldırılmış, yüksek kaliteli asfalt ve parke yollar, çocuk parkları, taziye evleri, aydınlatma, peyzaj, gençlik, engelli, kadın ve aile merkezleri, kültür merkezleri, semt spor sahaları, otopark ve otogarlar, konferans salonları, Z kütüphaneler, yurtlar gibi birçok hizmetin bölge halkının kullanımına sunulduğu ifade edilmiştir. Bu açıklamadan anlaşıldığı kadarıyla merkezi yönetim kayyım uygulaması üzerinden hizmetin etkin ve verimli yerine getirilmesi ve kaynakların yerinde kullanılması ile güvenlik meselesi arasında bir denge kurmayı önemli bir amaç olarak görmektedir (İçişleri Bakanlığı, 2018).

Mardin Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyelerine Yapılan Kayyım Atamaları

2016 tarihinden itibaren Mardin Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerine kayyım ataması yapılmış, kayyım belediyeçiliği kavramı yerel yönetimler için fiili bir durum haline gelmiştir. Bu bağlamda; kayyım atanmış illerden biri olan Mardin Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerine yapılmış olan kayyım

atamalarına ilişkin, vatandaşların kayyım belediyeçiliğine yönelik memnuniyet düzeyleri ölçülmek istenmiştir.

Aşağıdaki tabloda Mardin Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerine yapılan atamalar verilmiştir.

Tablo 4. 2016 ile 2019 Yılları Arasına Mardin Büyükşehir ve İlçe Belediyelerine Yapılan Kayyım Atamaları.

İl	İlçe	Kayyım Atanan Siyasi Parti	Atanan Kayyım	Kayyım Atanma Tarihi
Mardin	Nusaybin	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Mardin	Dargeçit	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Mardin	Derik	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Mardin	Mazıdağı	DBP	Kaymakam	11.09.2016
Mardin	Büyükşehir	DBP	Vali	17.11.2016
Mardin	Kızıltepe	DBP	Kaymakam	6.12.2016
Mardin	Artuklu	DBP	Kaymakam	13.12.2016
Mardin’de 2017 Tarihinde Yapılan Kayyım Atamaları				
Mardin	Ömerli	DBP	Kaymakam	06.01.2017
Mardin	Savur	DBP	Kaymakam	01.03.2017
Mardin’de 2019 Tarihinde Yapılan Kayyım Atamaları				
Mardin	Merkez	HDP	Vali	19.08.2019
Mardin	Nusaybin	HDP	Kaymakam	18.10.2019
Mardin	Kızıltepe	HDP	Kaymakam	03.11.2019
Mardin	Mazıdağı	HDP	Kaymakam	16.11.2019
Mardin	Derik	HDP	Kaymakam	16.11.2019
Mardin	Savur	HDP	Kaymakam	16.11.2019

Kaynak: Kayyım atanmış belediyelerin verilerinden hareketle yazar tarafından oluşturulmuştur.

Vatandaşların Kayyım Belediyelerine İlişkin Algısı, Beklentileri ve Memnuniyet Düzeylerinin Ölçülmesi

Saha çalışmasının yer aldığı bu bölümde, vatandaşların kayyım atanmış belediyelere ilişkin algı, beklenti ve memnuniyet düzeyleri ölçülmeğe çalışılmış, elde edilen veriler çerçevesinde sonuçların analizine yer verilmiştir. Bu bağlamda;

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, ülkemizde son birkaç yıl içerisinde hızla artan ve belediyelere atanan kayyım belediyeçiliği ve/veya hizmeti anlayışının ne olduğunu, nedenlerini ve etkilerini anlamak ve bu alandaki eksiklikleri göz önünde tutarak bir durum tespiti yapmaktır. Bu doğrultuda, belediyelere kayyım atanmasının kamu yönetiminde hizmet yönetimi açısından etkileri, yerel hizmetler ve belediyeçilik anlayışına katkıları, toplumun kayyım belediyeçiliğine bakış açısı ve yaklaşımı, kayyım uygulamasının avantajları ve dezavantajları gibi konulara etraflıca bakmak ve sonuçlarını analiz etmek amaçlanmıştır.

15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişiminden sonra yeni bir düzenleme ile kayyım atamalarının yapılması ve literatürde bu konuyla ilgili yeterli çalışmanın olmaması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın önemli noktası, farklı yaş grubu, cinsiyet, eğitim, çalışma ve gelir durumu gibi hususlar göz önünde tutulmak suretiyle, kayyım atanmış belediyelerden vatandaşın beklenti ve memnuniyetlerini anlamak, anlamlandırmak ve algıları yansıtmaktır.

Bu çalışmanın hipotezleri şu şekildedir: Belediyelere kayyım atandıktan sonra yaş gruplarına, cinsiyete, eğitim ve çalışma durumuna, çalışılan sektöre, medeni duruma, gelir durumuna ve ikamet edilen ilçeye göre bakıldığında; vatandaşların belediyelerin sunduğu yerel hizmetlerin kalitesi ve memnuniyetlerinde önemli farklılıklar görülmüştür.

Araştırmanın Konusu, Sınırlıkları, Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmanın konusu, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminden sonra uygulama alanı bulan kayyım ve birçok belediyeye atanan kayyım belediyeçiliğidir. Çalışmanın kapsamı (evreni), Mardin Büyükşehir Belediyesi ve Mardin iline bağlı ilçe belediyeleridir. Bu ilçeler; Dargeçit, Derik, Mazıdağı, Kızıltepe, Nusaybin, Savur, Midyat, Ömerli ve Yeşilli ilçeleridir. Çalışmanın yürütüldüğü Mardin ve ilçelerinde ikamet etmekte olan vatandaşlara rastgele örnekleme yöntemi ile anket uygulanmıştır. Çalışmanın sınırlıkları ise bu çalışmaya benzer bir çalışma olmadığından dolayı herhangi bir mukayesenin yapılamaması ve çıkarsamaların bu kapsamda değerlendirilmesidir.

Katılımcılara dağıtılan 1000 anket formundan 750 anket formu eksiksiz bir şekilde doldurulmuş ve değerlendirmeye alınmıştır. Dağıtılan anket formlarının tamamının doldurulmamış olmasında en önemli sorunlardan biri, çalışmanın pandemi dönemine denk gelmiş olmasıdır. Bununla birlikte, pandemi sürecine rağmen anket formlarına kabul edilebilir bir oranda dönüş sağlanmıştır. Anketteki temel sorular; kayyım yönetiminin yerel hizmetlere ilişkin faaliyetlerinin vatandaşlar tarafından nasıl algılandığına ve değerlendirildiğine yönelik olarak çerçevelenmiştir.

Bu çalışmada elde edilmiş olan veriler, Türkiye genelinde kayyım atanmış olan belediyelerin tamamını değil sadece Mardin Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerini kapsamıştır. Buradaki temel amaç kayyım atandıktan sonra vatandaşların kayyım atanmasına karşılık düşüncelerini, algılarını ve tepkilerini ölçmek ve böylelikle kayyım belediyeçiliğine ve hizmetlerine karşı vatandaşın algısını ve beklentisini ortaya koymak olmuştur.

Araştırmanın Yöntemi ve Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anketler büyükşehir merkez ve ilçe merkezlerinde çalışmanın yürütücüsü tarafından bizzatıhi rastgele seçilen kişilerle yüz yüze yapılmış, bununla birlikte pandemi sürecinde anketler bilgisayar ortamında kişi ve kurumlara gönderilerek kişi ve kurumlar tarafından doldurulmuş ve veriler elde edilmiştir. Araştırmadaki veriler SPSS 20.0 istatistik paket programına girilmiş ve veriler analiz edilmiştir. Öncelikle anket çalışmasındaki demografik özellikler ile ilgili soruların tümünün frekans ve % dağılımları verilmiştir. Daha sonra anket formundaki soruların güvenilir olup olmadığını saptamak için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısına bakılmıştır. Verilerin güvenilir olduğunu kabul etmek için bu değerin 0.70’den büyük olması gerekmektedir. Anket çalışmasındaki güvenilirlik katsayısı 0,954 çıkmış, dolayısıyla güvenilir olduğu anlaşılmıştır. Devamında verilerin normal dağılıp dağılmadığını öğrenmek için normallik testi uygulanmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiğini anlamak için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. +1.5 ile -1.5 arasında görüldüğünden dolayı, Tabachnick ve Fidell’e (2013) göre, verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir. Çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine göre veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testlerden olan t-testi ve ANOVA testleri uygulanmıştır.

Araştırma Bulgularının Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan ve anket formunu dolduran vatandaşların, başta demografik özellikleri olmak üzere anket formunda sorulan sorular ekseninde, vatandaşların belediye hizmetlerindeki algı, beklenti, kalite ve memnuniyetlerine yönelik varsayımlar test edilmiş ve bunlara ilişkin bulgular değerlendirilmiştir.

Demografik Bulgulara Ait Analiz ve Değerlendirmeler**Tablo 5.** Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

<i>Yaş</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
18-29	362	48,3
30-39	223	29,7
40-49	97	12,9
50-59	47	6,3
60-79	21	2,8
Toplam	750	100,0

Tablo 5’te görüldüğü gibi ankete katılan katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında; genç nüfusun bulunduğu 18-29 yaş grubu %48,3; çalışma hayatına girmek üzere olan, yeni çalışan ve iş sahibi olan nüfusun bulunduğu 30-39 yaş grubu %29,7, çalışan nüfusun yer aldığı 40-49 yaş grubu %12,9 ve orta yaş olarak ifade edilen grubun yer aldığı 50-59 yaş grubu %6,3 ve son olarak emekliliğe yakın ya da emekli olan 60-79 yaş grubu %2,8’lik bir oranı kapsamıştır. Yaş grupları arasındaki dağılım göz önüne alındığında en fazla katılımın genç nüfusun bulunduğu yaş grubunda olduğu görülmüştür. En çok katılan ikinci grup ise 30-39 yaş arasındaki yaş grubudur. En az katılan grup ise emekliliğe yakın ve emekli olan gruptur. 60-79 yaş grubunun az olmasında, anket çalışmasının pandemi sürecine denk gelmesi ve bu yaş grubunun dışarı çıkma yasağı kapsamında olması güçlü bir ihtimal olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları

<i>Cinsiyet</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Erkek	499	66,5
Kadın	251	33,5
Toplam	750	100,0

Tablo 6’da yapılmış olan anket çalışmasında katılımcıların %66,5’ini erkekler, %33,5’ini ise kadınlar oluşturmaktadır. Anket çalışması toplam 750 kişi ile yapılmış, ankete katılanların 499’u erkek, 251’i ise kadındır.

Tablo 7. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

<i>Eğitim Durumu</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Okur-yazar değil	48	6,4
Okur-yazar	16	2,1
İlkokul	144	19,2
Lise	134	17,9
Üniversite	374	49,9
Yüksek lisans veya doktora	34	4,5
Toplam	750	100,0

Tablo 7’den de anlaşılacağı üzere eğitim durumuna bakıldığında ankete en çok katılanlar %49,9 ile üniversite öğrencisi veya üniversite mezunudur. İkinci olarak %19,2 ile ilkokul mezunlarıdır. Üçüncü sırada ise %17,9 ile lise öğrencileri veya lise mezunları gelmiştir. Bunları %6,4 ile okur-yazar olmayanlar, %4,5 ile yüksek lisans veya doktora yapanlar ve %2,1 ile okur-yazar olanlar takip etmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Dağılımları

<i>Çalışma Durumu</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Çalışıyor	306	40,8
İşsiz	431	57,5
Emekli	13	1,7
Toplam	750	100,0

Tablo 8’de anket çalışmasına katılan kişilerin %57,5’inin işsiz olduğu, %40,8’inin çalışan bireylerden olduğu ve %1,7’sinin ise emekli görülmüştür. Veriler incelendiğinde işsiz bireylerin sayısının fazla olduğu ve çalışan ile emekli olanların sayısının işsiz bireylerin sayısının altında kaldığı anlaşılmıştır.

Tablo 9. Katılımcıların Çalıştığı Sektöre Göre Dağılımları

<i>Çalıştığı Sektör</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Kamu sektörü	192	25,6
Özel sektör	121	16,1
Diğer	437	58,3
Toplam	750	100,0

Tablo 9 incelendiğinde ankete katılan kişilerin %25,6’sının kamu sektöründe, %16,1’inin ise özel sektörde çalıştığı görülmüştür. Ankete katılan kişilerden işsiz olanların “Diğer” seçeneğini seçmesi istenmiştir. İşsiz olanların yani ne kamu sektörü ne de özel sektörde çalışan bireylerin sayısına bakıldığında ise bu oranın %58,3 olduğu saptanmıştır.

Tablo 10. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımları

<i>Medeni Durum</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Evli	378	50,4
Bekâr	372	49,6
Toplam	750	100,0

Tablo 10’da anket çalışmasına katılan kişilerin medeni durumuna bakıldığında %50,4’ünün evli olduğu, %49,6’sının ise bekâr sonucuna varılmıştır. Verileri bakıldığında evli ve bekâr oranının birbirine çok yakın olduğu görülmüştür.

Tablo 11. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Dağılımları

<i>Gelir Durumu</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
0-1000	427	56,9
1001-2000	26	3,5
2001-3000	73	9,7
3001-4000	44	5,9
4000-üzeri	180	24,0
Toplam	750	100,0

Tablo 11’de anket çalışmasına katılanların gelir durumu incelendiğine %56,9’unun gelirinin 0 ile 1000 TL arasında olduğu tespit edilmiştir. İkinci olarak %24’ünün geliri 4000 TL ve üzeri olduğu, %9,7’si gelirinin 2001 TL ile 3000 TL arasında olduğu görülmüştür. Anket çalışması sırasında bu aralıktaki kişiler kendilerini asgari ücretli olarak ifade etmiştir. Ankete katılan kişilerden %5,9’nun gelirinin 3001 TL ile 4000 TL arasında olduğu, %3,5’nin 1001 TL ile 2000 TL arasında bir gelire sahibi olduğu anlaşılmıştır. Saha çalışması Mart 2020-Kasım 2020 tarihleri aralığında yapıldığından dolayı söz konusu gelir skalası zamanın koşullarına göre belirlenmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların Oturdıkları İlçeye Göre Dağılımları

<i>Oturduğunuz İlçe</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Merkez	160	21,3
Nusaybin	68	9,1
Kızıltepe	95	12,7
Mazıdağı	67	8,9
Derik	60	8,0
Savur	58	7,7
Dargeçit	61	8,1
Midyat	71	9,5
Ömerli	54	7,2
Yeşilli	56	7,5
Toplam	750	100,0

Tablo 12’de anket çalışmasına katılan katılımcıların ikamet ettikleri ilçeler verilmiştir. Anket çalışması yapılırken ilçelerin nüfus yoğunlukları dikkate alınarak çalışma yapılmıştır. Buna göre katılımcıların %21,3’ü Mardin merkezde, %12,7’si Kızıltepe’de, %9,5’i Midyat’ta, %9,1’i Nusaybin’de, %8,9’u Mazıdağı’nda, %8,1’i Dargeçit’te, %8’i Derik’te, %7,7’si Savur’da, %7,5’i Yeşilli’de ve %7,2’si ise Ömerli’de ikamet ettikleri tespit edilmiştir.

Kayım Atanan Belediyelerle İlgili Verilerin Analiz ve Değerlendirmesi

Tablo 13. Belediye kayyım atanmasını uygun buluyor musunuz?

<i>Katılım Düzeyleri</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Kesinlikle Uygun Bulmuyorum	113	15,1
Uygun Bulmuyorum	329	43,9
Kararsızım	26	3,5
Uygun Buluyorum	258	34,4
Kesinlikle Uygun Buluyorum	24	3,2
Toplam	750	100,0

Tablo 13'te belediyeye kayyım atanmasını uygun buluyor musunuz sorusuna; uygun bulmuyorum ve kesinlikle uygun bulmuyorum seçenekleri baz alındığında, katılımcıların %59 ile olumsuz cevap verdikleri görülmüştür. Ankete katılan katılımcıların %37,6'sı ise belediyeye kayyım atanmasının uygun olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcıların %3,5'inin kayyım atanması konusunda kararsız oldukları anlaşılmıştır. Tablodaki veriler incelendiğinde belediyelere kayyım atanmasının ankete cevap verenlerin nezdinde büyük oranda memnuniyetsizlik yarattığı söylenebilir. Belediyeye kayyım atanmasını uygun bulmayan katılımcılar kayyım atamalarının seçmenlerin siyasi tercihlerine ket vurduğunu, seçilmiş kişilerin bu yoldan görevden alınmasının doğru olmadığını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan belediyeye kayyım atanmasını uygun bulanlar ise gerekçe olarak kayyım atanmış belediyelerdeki yöneticilerin terör örgütüyle arasına mesafe koymadığı ve bağlantıları olduğundan dolayı atamaları uygun bulduklarını dile getirmişlerdir.

Tablo 14. Kayyım atamalarının siyasi olduğunu düşünüyor musunuz?

<i>Katılım Düzeyleri</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Kesinlikle Düşünmüyorum	20	2,7
Düşünmüyorum	180	24,0
Kararsızım	157	20,9
Düşünüyorum	305	40,7
Kesinlikle Düşünüyorum	88	11,7
Toplam	750	100,0

Tablo 14’te ankete katılanlara kayyım atamalarının siyasi olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna; katılımcıların %52,4’ü kayyım atamalarının siyasi olduğu görüşündedir. Ankete katılan katılımcıların %26,7’si belediyelere kayyım atamalarının siyasi bir gerekçesinin olmadığını ifade etmiştir. Kararın siyasi olup olmadığı konusunda fikir sahibi olmadıklarını ve kararsız kaldıklarını dile getirenlerin oranı ise %20,9’dur. Verilerden anlaşılabacağı üzere ankete katılan vatandaşların yarısından fazlası kayyım atamalarının siyasi olduğunu düşünmektedir. Anket çalışması sırasında kayyım atamalarını doğru bulan birçok kişi, bu kararın aynı zamanda siyasi bir karar da olduğunu belirtmiştir. Fikir belirtmeyip kararsız olanların ise siyasi konularla ilgili sorulara cevap vermek istemedikleri yönünde fikir beyan etmiştir.

Tablo 15. Belediyelere, güvenlik ve kamu kaynaklarının belediyelerce teröre destek aracı olarak kullanıldığı gerekçesiyle kayyım atandığı söylemine katılıyor musunuz?

<i>Katılım Düzeyleri</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Kesinlikle Katılmıyorum	64	8,5
Katılmıyorum	240	32,0
Kararsızım	198	26,4
Katılıyorum	229	30,5
Kesinlikle Katılıyorum	19	2,5
Toplam	750	100,0

Tablo 15’te belediyelere güvenlik ve kamu kaynaklarının belediyelerce teröre destek aracı olarak kullanıldığı gerekçesiyle kayyım atandığı söylemine katılıyor musunuz sorusuna; katılımcılar %40,5 ile katılmadıklarını dile getirmiştir. Buna karşın ankete katılan vatandaşlardan %33’ü kayyım atamalarının bu gerekçelerle yapıldığına katıldıklarını söylemiştir. Verilerden de anlaşılabacağı üzere belediyelerce güvenlik ve kamu kaynaklarının teröre destek aracı olarak kullanıldığı söylemine, ankete katılan vatandaşların çoğunluğunun katılmadığı görülmüştür. Katılıyorum diyenlerin oranına bakıldığında, kaynakların teröre destek aracı olarak kullanıldığına yönelik kabul edilebilir bir oran da söz konusudur. Başka önemli bir nokta da vatandaşlardan ne katılıyorum ne de katılmıyorum yani kararsızım diyenlerin oranının %26,4 olmasıdır. Kararsız kalan katılımcıların ikilemde kalmalarının nedeni sorulduğunda, bu soruya cevap vermek istemediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 16. Kayyım yönetimi ile birlikte yatırım ve hizmetler konusunda önemli bir başarı sağlanmıştır.

<i>Katılım Düzeyleri</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Kesinlikle Katılmıyorum	72	9,6
Katılmıyorum	367	48,9
Kararsızım	88	11,7
Katılıyorum	210	28,0
Kesinlikle Katılıyorum	13	1,7
Toplam	750	100,0

Tablo 16'daki veriler incelendiğinde vatandaşlara sorulan kayyım yönetimi ile birlikte yatırım ve hizmetler konusunda önemli bir başarı sağlanmıştır sorusuna; %58,5 katılmıyorum diye olumsuz bir cevap verirken, %29,7 oranında ise katılıyorum diye olumlu cevap vermiştir. Görüldüğü gibi katılıyorum ve katılmıyorum oranları arasında büyük bir fark olduğu ve belediyelere kayyım atandıktan sonra yatırım ve hizmetler konusunda önemli bir başarının elde edilmediği katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Memnun olmayan vatandaşların, belediyeye kayyım atandıktan sonra yatırım ve hizmetler konusunda beklentilerinin karşılanmadığını ve bu konuda daha fazla çalışılması gerektiğini beyan etmiştir. Kayyım atandıktan sonra yatırım ve hizmetler konusunda memnun olanlar ise hizmetlerin yeterli ve yerinde olduğunu bu karşın daha iyisinin zamanla yapılacağını dile getirmişlerdir. Ankete katılan vatandaşların %11,7'si ise bu konuda fikir beyan etmeyip kararsız kaldıkları görülmüştür.

Tablo 17. Kayyım belediyeçiliği yerel siyaset ve yerel demokrasi için olumlu bir gelişmedir.

<i>Katılım Düzeyleri</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Kesinlikle Katılmıyorum	165	22,0
Katılmıyorum	359	47,9
Kararsızım	44	5,9
Katılıyorum	172	22,9
Kesinlikle Katılıyorum	10	1,3

Toplam	750	100,0
---------------	-----	-------

Tablo 17’de kayyım belediyeçiliği yerel siyaset ve yerel demokrasi için olumlu bir gelişmedir sorusuna; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum oranları göz önüne alındığında %69,9 ile olumsuz cevap verildiği görülmüştür. Katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranı ise %24,2 olarak gerçekleşmiştir. Katılımcıların %5,9’u ise kararsız olduklarını dile getirmişlerdir. Veriler incelendiğinde katılıyorum ve katılmıyorum arasında çok büyük farkın olduğu bir durum söz konusudur. Anket çalışması sırasında kayyım atamalarını destekleyenlerin belediyelere kayyım atamanın şimdilik iyi bir çözüm olabileceğini fakat uzun vadede yerel siyaset ve demokrasi açısından olumsuz sonuç doğuracağını dile getirmişlerdir. Bunun dışında vatandaş nezdinde, belediye başkanlarının seçimle değişmesi gerektiği söylemi anket çalışması sırasında sıkça beyan edilmiştir. Buna karşın belediyelere kayyım atanmasının yerel siyaset ve demokrasi için olumlu olduğunu düşünen katılımcıların ise mevcut şartlarda bu belediyelere kayyım atanmasının doğru bir karar olduğu ve bir sonraki seçime kadar bu şekilde devam edilmesinde mahsur olmadığı yönünde de bir fikir ifade edilmiştir.

Tablo 18. Kayyım belediyeçiliği ile birlikte yerel hizmetler daha etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilmektedir.

<i>Katılım Düzeyleri</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Kesinlikle Katılmıyorum	74	9,9
Katılmıyorum	376	50,1
Kararsızım	83	11,1
Katılıyorum	207	27,6
Kesinlikle Katılıyorum	10	1,3
Toplam	750	100,0

Tablo 18’de Kayyım belediyeçiliği ile birlikte yerel hizmetler daha etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilmektedir sorusuna; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum oranları baz alındığında, %60 ile olumsuz cevap verildiği ve görülmüştür. Katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranı ise %28,9’dur. Tablodaki veriler incelendiğinde kayyım atandıktan sonraki yerel hizmetlerin daha etkin ve verimli şekilde yerine getirmesiyle ilgili katılıyorum ve katılmıyorum diyenlerin arasında büyük bir farkın olduğu ve ankete katılan vatandaşların çok büyük kısmının olumsuz cevap verdiği söylenebilir. Bir diğer önemli husus ise ne katılıyorum ne de katılmıyorum yani kararsızım diyenlerin

ise %11,1 oranında olduğu görülmüştür. Anket çalışması sırasında belediyelere kayyım atanmasına karşı çıkanların bu konuda memnun olmadıkları gözlemlenirken, belediyeye kayyım atanmasını uygun bulanların da bu konuda şikâyetlerinin olduğu ve daha çok çalışılması gerektiği hususuna dikkat çektikleri gözlemlenmiştir.

Tablo 19. Mardin Büyükşehir/İlçe Belediyesine atanan kayyımın aynı zamanda il valisi/ilçe kaymakamı olmasını uygun buluyor musunuz?

<i>Katılım Düzeyleri</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Kesinlikle Uygun Bulmuyorum	171	22,8
Uygun Bulmuyorum	363	48,4
Kararsızım	38	5,1
Uygun Buluyorum	170	22,7
Kesinlikle Uygun Buluyorum	8	1,1
Toplam	750	100,0

Tablo 19’da Mardin Büyükşehir/İlçe Belediyesine atanan kayyımın aynı zamanda il valisi/ilçe kaymakamı olmasını uygun buluyor musunuz sorusuna; uygun bulmuyorum ve kesinlikle uygun bulmuyorum oranları göz önüne alındığında %71,2 ile olumsuz cevap verildiği tespit edilmiştir. Uygun buluyorum ve kesinlikle uygun buluyorum diyenlerin %23,8 oranında olduğu, kararsızım diyenlerin oranı ise %5,1 olduğu anlaşılmıştır. Veriler incelendiğinde uygun bulmuyorum ile uygun buluyorum diyenlerin arasında çok büyük bir farkın olduğu ve katılımcıların büyük çoğunluğunun olumsuz cevap verdiği görülmüştür. Saha çalışması esnasında anketi dolduran vatandaşlar, il valisi veya ilçe kaymakamının aynı zamanda belediye başkanı olmasının uygun olmadığını çünkü her iki görevin kendine has zorlukları olduğunu, aynı anda iki görevin ifa edilmesinin yanlış olduğunu dile getirmişlerdir. Buna ek olarak valinin/kaymakamın atanmış bir memur olduğunu ve yerel yönetimlerde yönetici olmalarını uygun bulmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 20. Mardin Büyükşehir/İlçe Belediyesi kayyım yönetiminin belediyeçilik çalışmalarını başarılı buluyor musunuz?

<i>Katılım Düzeyleri</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Çok Başarısız Buluyorum	65	8,7
Başarısız Buluyorum	349	46,5
Kararsızım	122	16,3
Başarılı Buluyorum	206	27,5
Çok Başarılı Buluyorum	8	1,1
Toplam	750	100,0

Tablo 20’de Mardin Büyükşehir/İlçe Belediyesi kayyım yönetiminin belediyeçilik çalışmalarını başarılı buluyor musunuz sorusuna; başarısız buluyorum diyenler çoğunlukta olup %55,2’lik bir oranı kapsamıştır. Kayyım yönetiminin belediyeçilik çalışmalarını başarılı buluyorum diyen ve olumlu cevap verenlerin oranı ise %28,6 olarak gerçekleşmiştir. Katılımcıların %16,3’ü kararsız olduklarını dile getirmişlerdir. Verilerden anlaşılacağı üzere başarılı buluyorum ile başarılı bulmuyorum arasında önemli bir farkın olduğu görülmüştür. Anket çalışması esnasında başarısız buluyorum diye cevap verenlerin çoğunluğu kayyım yönetimi ile kayyımdan önceki belediye yönetimi arasında bir fark göremediklerini dile getirirken, olumlu cevap verenlerin ise bu konuda yapılan çalışmalardan memnun olduklarını ve zamanla daha da iyi olacağını ifade etmiştir.

Tablo 21. Kayyım atanmasından sonra büyükşehir/ilçe belediyesinin hizmetlerinde olumlu bir fark oldu mu?

<i>Katılım Düzeyleri</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Kesinlikle Olumsuz Oldu	58	7,7
Olumsuz Oldu	325	43,3
Kararsızım	152	20,3
Olumlu Oldu	206	27,5
Kesinlikle Olumlu Oldu	9	1,2
Toplam	750	100,0

Tablo 21’de kayyım atanmasından sonra büyükşehir/ilçe belediyesinin hizmetlerinde olumlu bir fark oldu mu sorusuna; büyük bir çoğunluk olumsuz oldu cevabını vermiş, daha önceki belediyenin hizmetlerinden farklı olarak yeni bir gelişme olmadığını dile getirmiştir. Bu yüzden katılımcıların %51’inin olumsuz cevap verdiği görülmüştür. Buna karşın kayyım atandıktan sonra belediye hizmetlerinde olumlu bir fark olduğunu dile getirenlerin oranı ise %28,7’dir. Üzerinde durulması gereken bir diğer önemli husus ise ne olumlu ne de olumsuz bir farkın olmadığını dile getirenlerin yani kararsız olduklarını söyleyenlerin oranının %20,3 gibi yüksek bir düzeyde olmasıdır.

Tablo 22. Kayyım belediyeçiliğinin yönetim ve karar alma süreçlerinde şeffaf ve ulaşılabilir olduğunu düşünüyor musunuz?

<i>Katılım Düzeyleri</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Kesinlikle Şeffaf ve Ulaşılabilir Değil	113	15,1
Şeffaf ve Ulaşılabilir Değil	385	51,3
Kararsızım	73	9,7
Şeffaf ve Ulaşılabilir	172	22,9
Kesinlikle Şeffaf ve Ulaşılabilir	7	,9
Toplam	750	100,0

Tablo 22’de vatandaşlara kayyım belediyeçiliğinin yönetim ve karar alma süreçlerinde şeffaf ve ulaşılabilir olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna; kesinlikle şeffaf ve ulaşılabilir değil ile şeffaf ve ulaşılabilir değil oranları göz önüne alındığında %66,4 ile olumsuz cevap verilmiştir. Şeffaf ve ulaşılabilir ile kesinlikle şeffaf ve ulaşılabilir diyenlerin oranı ise %23,8’dir. Tablodaki veriler incelendiğinde olumlu cevap verenler ile olumsuz cevap verenler arasında büyük bir farkın olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 23. Son yerel yönetim seçiminde büyükşehir/ilçe belediye başkanlığı için kime oy verdiniz?

<i>Siyasi Partiler</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Adalet ve Kalkınma Partisi	251	33,5
Cumhuriyet Halk Partisi	43	5,7
Halkların Demokratik Partisi	300	40,0
Milliyetçi Hareket Partisi	4	,5

İyi Parti	18	2,4
Saadet Partisi	40	5,3
Oy Kullanmadım	78	10,4
Diğer	16	2,1
Toplam	750	100,0

Tablo 23’te son yerel yönetim seçiminde büyükşehir/ilçe belediye başkanlığı için kime oy verdiniz sorusuna; katılımcıların %33,5’i Adalet ve Kalkınma Partisine, %5,7’sinin Cumhuriyet Halk Partisine, %40’ının Halkların Demokratik Partisine, %0,5’nin Milliyetçi Hareket Partisine, %2,4’nün İyi Partiye, %5,3’nün Saadet Partisine oy verdiklerini ifade etmiştir. Ankete katılan katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde yapılan son yerel seçimlerde partilerin almış oldukları oy oranlarıyla paralellik gösterdiği görülmüştür. Buna göre ankete katılan katılımcıların en çok oy verdiği partiler Halkların Demokratik Partisi ile Adalet ve Kalkınma Partisi olmuştur. Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir husus, katılımcılardan oy kullanmadım diyenlerin oranının %10,4 olmasıdır. Anket çalışması süresince katılımcıların bu soruya cevap verirken çekingen davrandıkları gözlemlenmiştir. Tablodaki partilerin dışında bir partiye oy verdim diyenlerin oranı ise %2,1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 24. Büyükşehir/ilçe belediyesi kayyım yönetiminin şimdiye kadar en başarılı olduğu hizmet hangisidir?

<i>Hizmetler</i>	<i>Frekans (N)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Çevre ve Temizlik Hizmetleri	21	2,8
Affet Yönetimi ve Güvenlik Hizmetleri	10	1,3
Yol Çalışmaları	159	21,2
Kaldırım ve Refüj Hizmetleri	174	23,2
İçme Suyu ve Kanalizasyon Hizmetleri	8	1,1
Ulaşım Hizmetleri	79	10,5
Sosyal ve Kültürel Hizmetler	43	5,7
Park ve Bahçe Hizmetleri	215	28,7
Turizm ve Tanıtım Hizmetleri	22	2,9

Sosyal Yardım Hizmetleri	19	2,5
Toplam	750	100,0

Tablo 24’te büyükşehir/ilçe belediyesi kayyım yönetiminin şimdiye kadar en başarılı olduğu hizmet hangisidir sorusuna; katılımcıların %28,7 ile park ve bahçe hizmetleri cevabını verdikleri görülmüştür. Park ve bahçe hizmetlerinden sonra en çok başarılı bulunan hizmetler ise %23,2 ile kaldırım ve refüj hizmetleri, %21,2 ile yol çalışmaları olmuştur. Yukarda sayılan üç hizmetin dışında ise katılımcıların en başarılı bulduğu hizmetler ise %10,5 ile ulaşım hizmetleri, %5,7 ile sosyal ve kültürel hizmetler, %2,9 ile turizm ve tanıtım hizmetleri, %2,8 ile çevre ve temizlik hizmetleri, %2,5 ile sosyal yardım hizmetleri, %1,3 ile affet ve güvenlik hizmetleri, %1,1 ile de içme suyu ve kanalizasyon hizmetleridir. Burada dikkat edilmesi gereken husus anket çalışmasına katılan vatandaşların en çok beğendikleri hizmetler konusunda belediyenin hakkını teslim ederken, düşük oranda memnun oldukları hizmetler konusunda da şikâyetçi bir tutum takındıkları ve bu hizmetler konusunda daha fazla beklenti içinde oldukları görülmüştür.

Tablo 25. Sizce yaşadığınız il/ilçe’de kayyım belediyeceiliği döneminde çözülmesi gereken en önemli üç sorun hangisidir?

Hizmetler	Yanıtlar	
	Frekans (N)	Yüzde (%)
Yoksulluk/İşsizlik/İstihdam	531	20,8%
Çarpık Kentleşme	331	12,9%
Sosyal Etkinlikler/Sosyal Alanlar	265	10,4%
Ulaşım/Alt Geçit-Üst Geçit	257	10,1%
İmar	248	9,7%
Turizm ve Turistik Mekânları Korumak	238	9,3%
Alt Yapı/Kanalizasyon	236	9,2%
Otopark (Açık/Kapalı)	107	4,2%
Yeşil Alan/Park/Oyun Alanları	107	4,2%
Çöp/Temizlik	88	3,4%

Yol	67	2,6%
Şehir İçi Trafik	33	1,3%
Yaya Kaldırımı	30	1,2%
Yol Kenarı Işıklandırması	19	0,7%
Toplam	2557	100,0%

Tablo 25’te sizce yaşadığınız il/ilçe’de kayyım belediyeçiliği döneminde çözülmesi gereken en önemli üç sorun hangisidir sorusuna; katılımcıların verdikleri cevaplar sırasıyla; %20,8 ile yoksulluk/işsizlik/istihdam, %12,9 ile çarpık kentleşme ve %10,4 ile sosyal etkinlikler/sosyal alanlar cevabı verilmiştir. Verilerden de anlaşılacağı üzere ankete katılan vatandaşların en çok yoksulluktan, işsizlikten yakındıkları ve bu yüzden daha fazla kişinin istihdam edilmesi gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Anket çalışması sırasında vatandaşların en çok işsizlik üzerinde durdukları ve bu konuda daha fazla şikâyetleri olduğu gözlemlenmiş, vatandaşların işsizlik sorununun belediyeler tarafından da öncelikli olarak çözülmesi gerektiğini vurgulanmıştır. Bir diğer önemli husus ise ankete katılan vatandaşların Mardin’in coğrafi yapısının dikkate alınması gerektiğine ve gelişen inşaat sektöründen dolayı bu konuda çarpık kentleşmeye dikkat çektikleri gözlemlenmiştir. Katılımcıların çözülmesi gereken en önemli üç sorundan biri olarak gördükleri sorun ise sosyal etkinlikler/sosyal alanlar olmuştur. Vatandaşlar bu konuda daha fazla etkinlik yapılması gerektiğini, bununla birlikte yeterli sayıda sosyalleşebilecekleri alanların olmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 26. Yaşadığınız yörede ihtiyaç duyduğunuz yerel hizmetler nelerdir?

Hizmetler	Yanıtlar	
	Frekans (N)	Yüzde (%)
Konut	184	7,4
Sosyal Yardımlar	578	23,1
Tanzim Satış Mağazaları	124	5,0
Sosyal tesisler/Sosyal alanlar	568	22,7
Alt yapı (su, yol, ışıklandırma, kanalizasyon vb.)	464	18,5

Yeşil alan (park, yürüyüş yolları, mesire alanları vb.)	585	23,4
Toplam	2503	100,0

Tablo 26’da yaşadığınız yörede ihtiyaç duyduğunuz yerel hizmetler nelerdir sorusuna; katılımcıların %23,4’ünün yeşil alan (park, yürüyüş yolları, mesire alanları vb.), %23,1’inin sosyal yardımlar, %22,7’sinin sosyal tesisler/sosyal alanlar, %18,5’nin alt yapı (su, yol, ışıklandırma, kanalizasyon vb.), %7,4’nün konut ve %5’nin ise tanzim satış mağazaları cevabını verdiği görülmüştür. Verilerden de anlaşılacağı üzere en çok ihtiyaç duyulan yerel hizmetin yeşil alanlar olduğu görülmüştür. Bu durum vatandaşların yerel hizmetlere ilişkin düşünceleri açısından bir ikilemin olduğunu da göstermektedir. Bununla beraber bir diğer önemli husus ise ankete katılan vatandaşların belediye tarafından daha fazla sosyal yardım almaları gerektiğine dair beklentileridir.

Sonuç ve Değerlendirme

Kamu yönetimi alanında daha etkin, verimli, optimum, şeffaf ve erişilebilir bir yönetim sağlamak amacıyla birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. Son zamanlarda, bu çalışmalardan biri kayyımlik müessesesiyle ilgili olanlardır. Kayyımlik, bilindiği üzere hukuki alanda uzun bir geçmişe sahip olan bir kurumdur. Ticaret Hukuku, Medeni Hukuk ve Ceza Hukuku gibi alanlarda etkin bir şekilde kullanılmış, hem dünya genelinde hem de Türkiye’de önemli bir rol oynamıştır. Ancak Türkiye’de 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişiminin ardından kayyımlik yeni bir yaklaşım ve içerikte ortaya çıkmıştır. Zira 15 Temmuz 2016’daki darbe girişimi, Türkiye’de birçok alanda sorunların artmasına yol açmış, terör faaliyetlerinin dayanak noktaları olarak merkezi ve yerel yönetimlerdeki yönetim anlayışı, yöneticilerin ve görevlilerin görevi kötüye kullanması ve nihayetinde kamusal hizmetlerin etkin ve verimli bir biçimde yerine getirilmemesi gibi somut bir durumun oluştuğuna yönelik bir düşünce söz konusu olmuştur. Bu doğrultuda, merkezi yönetim tarafından güvenlik ve terör olayları sebebi ile yerel yönetimlere kayyım atamaları gerçekleştirilmiştir. Bu uygulama; bir taraftan yerel kamusal hizmetlerin etkin ve verimli olarak yerine getirilmesi için, diğer taraftan yerel kaynakların terör örgütleri tarafından kendi menfaatlerine kullanılmasını, teröre finansman ve kaynak sağlanmasını engellemek ve devletin egemenlik ve otoritesini, kamu düzeni ve istikrarını inşa etmek için “defacto” olarak benimsenmiştir.

Yerel yönetimlerde uygulanmaya başlayan kayyım belediyeciliğini, iki farklı söylem üzerinden düşünmek, meselenin taraflar arasında nasıl algılandığını anlamak açısından anlamlı olabilir. Bir taraftan demokrasi, özerklik, katılım gibi olguların kamu düzenini bozan ve devletin varlığını tehlikeye düşüren faaliyetlerin bir meşruiyet dayanağı olarak kullanıldığına ve araçsallaştırıldığına

yönelik düşünce ve söylem, diğer taraftan devletin ve merkezi yönetimin vesayet gücü üzerinden yerel yönetimlerin varlık koşullarının, temel dinamiklerinin zayıflatıldığı ve/veya ortadan kaldırıldığına dair düşünce ve söylemdir. Bu iki düşünce ve söylem arasına sıkışmış bir merkez-yerel olguları, bahsedilen temel sorunların çözümünü “problematik” haline getirmektedir. Saha çalışmasının sonuçları, vatandaşlar nezdinde de böyle bir ikilemi görünür kılmaktadır. Dolayısıyla bu meselenin üzerinde etraflıca düşünmek ve değerlendirmek bir ihtiyaç halini almaktadır.

Vurgulamak gerekir ki; kayyımlik meselesinin tartışılması ve değerlendirilmesi için henüz yeterli bir literatür oluşmamıştır. Bu eksiklik meselenin enine boyuna değerlendirilmesine yeterince imkân vermemektedir. Bilimsel ve akademik yayınların çok boyutlu bir şekilde yapılmasıyla; yerel demokrasi, yerel özerklik, yerel hizmet, yerel siyaset ve katılım konuları ile güvenlik, asayiş, kamu düzeni ve istikrarı meselelerinin birlikte yeniden düşünülmesi, tartışılması ve değerlendirilmesi mümkün olabilecek, literatüre önemli katkılar sunabilecektir. Zira “yerel” söz konusu olduğunda; demokrasi, özerklik, katılım konuları üzerinde önemle durulan olgular olarak ön safta yerini alırken, güvenlik, kamu düzeni ve istikrarı konuları bu bağlamda yeterince değerlendirilmeye alınmamaktadır. Oysaki 15 Temmuz öncesi dönemlerde de terör ve güvenlik sorunları ile birlikte kamu düzeni ve istikrarı meseleleri gündemde yer almış olmasına karşın kayyım belediyeciliği uygulaması bariz bir şekilde tercih edilen bir yöntem olmamıştır. Fakat bu uygulama özellikle 15 Temmuz darbe girişimi ile yoğunluk kazanmıştır. Dolayısıyla 15 Temmuz darbe girişiminden sonra kapsamı ve içeriği değişen ve bir çözüm yöntemi olarak bir yanıyla güvenliği, kamu düzenini ve istikrarı sağlayıcı; diğer yanıyla yerel kamusal hizmetlerin etkin ve verimli olarak yerine getirilmesini ve kaynakların yerinde kullanılmasını içeren kayyımlik meselesini “bu bağlam içerisinde” yeniden düşünmek, tartışmak ve değerlendirmek gerekmektedir.

Saha çalışması sırasında elde edilen veriler ve yapılan gözlemler çerçevesinde aşağıdaki bulgu ve önerilere yer vermek anlamlı görülmüştür:

Katılımcıların çoğunluğu, belediyelere yapılan kayyım atamalarının siyasi olduğunu düşünmektedir. Bu intibain ortadan kaldırılması için hukuki, siyasi ve toplumsal altyapı çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Belediyelere kayyım atanmasının genel olarak uygun görülmediği, belediye başkanlarının seçimle göreve gelmelerinin daha uygun olduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle, kayyım atamalarının yerine seçimlerin teşvik edilmesi önemlidir. Katılımcıların çoğunluğu kayyım belediyeciliğinin yerel hizmette beklenen etkinlik ve verimliliği sağlamadığını, yerel demokrasiyi ve siyaseti zayıflatıldığını düşünmektedir. Dolayısıyla kayyım atamalarının yerel demokrasi, yerel özerklik, yerel siyaset, katılımcılık vb. olgular üzerinde ciddi bir aşındırıcı etkisinin olduğu veriler ve gözlemler kapsamında anlaşılmıştır. Yerel yönetimin varlık koşulları

olan bu olguların yeniden düşünülmesi, tartışılması ve değerlendirilmesi bir ihtiyaç halidir.

Kayyım atamalarının en temel nedenlerinden biri, belediyelerin terörle bağlantılı faaliyetlere aracılık ettiği iddiasıdır. Ancak bu tür durumlarda cezai yaptırımı verecek olanın vesayet kurumları yerine yargı kurumları olması önemlidir. İdari vesayetinde hukuk çerçevesinde doğasına uygun kullanılması ve yerel özerkliği zayıflatacak bir yaklaşım içermemesi gerekmektedir. Ankete katılanların çoğunluğu, kayyımın aynı zamanda Vali, Vali Yardımcısı ve/veya Kaymakam olmasını uygun bulmamaktadır. Bu durumda, bu görevi üstlenecek kişinin belediye meclisinde çoğunluğu olan parti üyeleri arasından seçilmesi demokratik bir yöntem olacaktır. Katılımcıların çoğunluğu, kayyım belediyeciliğinin yönetim ve karar alma süreçlerinde şeffaf ve ulaşılabilir olmadığını belirtmektedir. Bu bağlamda, katılımcılık kavramıyla uyumlu bir çalışma modeli benimsenerek, belediyelerin şeffaf ve ulaşılabilir olması önem arz etmektedir.

Hukuki düzenlemeler açısından, kayyımlık müessesesinin kullanımıyla ilgili net ve şeffaf kurallar belirlenmelidir. Kayyım atamalarının hangi durumlarda ve nasıl gerçekleşeceği, atanan kayyımların yetki ve sorumlulukları, süreleri ve denetim mekanizmaları gibi konular açıkça tanımlanmalıdır. Kamuoyu bilinci ve katılımı artırılmalıdır. Kayyım atamalarının gerekçeleri, süreçleri ve sonuçları hakkında kamuoyunu bilgilendirmek için etkili iletişim stratejileri geliştirilmelidir. Vatandaşların kayyımlık müessesesiyle ilgili düşünceleri ve beklentileri de düzenli olarak dinlenmeli ve dikkate alınmalıdır.

Kayyum atanan belediyelerin genel anlamda birtakım olumsuz durumlar yarattığına da dikkat çekilmektedir. Özellikle bu belediyelerin büyük bir borç içerisinde olduğu, imar ve ihaleler konusunda belirli kişi ve gruplara rant sağlandığı, ihalelerin büyük ölçüde belediye şirketlerince yapıldığı ifade edilmekte, bu durumların önüne geçilmesi gerektiğine işaret edilmektedir. Bu doğrultuda ek imar planı ve değişikliklere imkan tanınmaması, gelir-gider tablosuna riayet edilmesi ve yurttaşlarla birlikte yerel politikaların ve yerel hizmetlerin belirlenmesi önerilmektedir (Erdoğan, 2018: 259-260).

Yargı bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğü ilkesine tam olarak uyulmalıdır. Kayyım atamalarıyla ilgili yargı denetimi güçlendirilmeli ve keyfi uygulamaların önüne geçilmelidir. Bu şekilde, kayyımlık müessesesi daha demokratik ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir şekilde işleyebilir. Kayyımlık müessesesinin geçici bir çözüm olarak görülmesi ve yerel yönetimlerin demokratik süreçlere geri dönmesinin teşvik edilmesi önemlidir. Kayyım atamalarının sınırlı bir süreyle ve amaçla gerçekleştirildiği vurgulanmalı ve seçimlerin yeniden düzenlenmesi için adımlar atılmalıdır.

Kayyımlik müessesesinin daha iyi anlaşılabilmesi ve analiz edilebilmesi için daha fazla akademik çalışma yapılması önerilmektedir. Bu çalışmalar, kayyım atanan belediyelerin karşılaştırmalı bir yöntem üzerine analizlerinin yapılmasını içermelidir. Kayyımlik müessesesinin daha iyi anlaşılması ve analiz edilebilmesi için, kayyım atanan belediyelerin performansı, hizmet sunumu, kaynak yönetimi ve katılımcılık gibi konuları içeren kapsamlı bir analizi ve değerlendirmesi yapılmalıdır. Yapılacak analiz ve değerlendirme ile kayyım uygulaması için öngörülen amaçların gerçekleşip gerçekleşmediği, beklentilerin karşılanıp karşılanmadığı, yerelin dinamikleri ile örtüşüp örtüşmediği tespit edilebilecek ve anlamlandırılıp, yorumlanabilecektir.

Sonuç olarak, kamu yönetimi alanında daha demokratik, şeffaf ve katılımcı bir yönetim anlayışını geliştirmek ve yerel yönetimlerin etkin bir şekilde hizmet sunmasını sağlamak mümkündür. Görevi kötüye kullanan yerel yönetimler, yöneticiler ve görevliler hakkında “idari vesayet ve yargısal denetim” çerçevesinde bir yaptırım pekâlâ uygulanabilir. Türkiye için merkezi yönetim ile yerel yönetim arasındaki ilişkilerin; doğasına uygun olarak demokrasi, özerklik, katılım olguları ile kamu düzeni ve istikrarı, yerel hizmette etkinlik, verimlik ve kaynakların yerinde kullanımı vb. olgular ile birlikte değerlendirilmesi, kuşkusuz sağlıklı ve sürdürülebilir bir merkez-yerel ilişkisinin kurulması açısından önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Acaroğlu, İ. ve Atauz, A. (1982). “Belediyeler, Yerel Yönetim Anlayışı ve 12 Eylül 1980’den Sonra Getirilen Değişiklikler Üzerine”. *Yeni Bir Belediyeciliğe Doğru*, (Ed. Ergun Türkcan), Belediyecilik Araştırma Projesi, Üçüncü Kitap, Ankara: Türk İdareciler Derneği.
- Alptekin, H. ve İlhan, B. (2018). *Kayyum Atanan Belediyelerin PKK Terörü ile Mücadeledeki Rolü*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Belediye Kanunu (1930). Kanun No: 1580, *Resmi Gazete*, 14.04.1930.
- Belediye Kanunu (2005). Kanun No: 5393, *Resmi Gazete*, 03.07.2005.
- Berk, P. (2018). *Merkezileşme Yönünde Yeni Bir Reform: Kayyımlik*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi SBE.
- Ceylan Güneş, S. (2004). “Roma Hukukunda Kayyımlik Müessesesine Bir Bakış”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 53(1), 221-230.
- Çitçi, O. (1996). “Temsil, Katılım ve Yerel Demokrasi”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(6), 5-14.
- Çukurçayır, A. (2008). “Yerel Demokrasi ve Yerel Siyaset”. *Yerel Yönetim Sempozyumu*, İstanbul: Okutan Yayınları, 15-36.

Erdoğan, O. (2019). “Belediyelere Kayyum Atanması Uygulaması Üzerine Bir Değerlendirme”. *Türk İdare Dergisi*, 91(488), 245-264.

Görmez, K. (1997). *Yerel Demokrasi ve Türkiye*. Ankara: Vadi Yayınları.

Hausheer, H. (2016). “İsviçre Medeni Kanunu’na (ZGB) Göre Yetişkinlerin Korunması Hukuku”. *Türk Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 155-173

Helmholz, R. H. (1978). “Roman Law of Guardianship in England 1300-1600”. *Tulane Law review*, 52(2), 223-257.

Hill, D. M. (1974). *Democratic Theory and Local Government*. London: Allen & Unwin.

İçişleri Bakanlığı (2017a). *674 Sayılı KHK Gereğince Görevlendirilen Belediye Başkanları ve Meclis Üyeleri Hakkında Bilgi Notu*. Ankara.

Kandeğer, B. (2016). *Reform Söylemleri Üzerinden Devleti Okumak “İkinci Meşrutiyetten Günümüze”*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.

Keleş R. (1993). “Demokratik Gelişmemizde Yerel Yönetimler”. *Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992)*, İstanbul: IULA-EMME.

Keleş, R. ve Özgül, C. G. (2017). “Belediye Organlarına ‘Kayyım’ Atamaları Üzerine Bir Değerlendirme”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 72(2), 299-313.

Kutal, M. (2012). “12 Eylül 1980’den Sonra Sosyal Siyaset Alanında Meydana Gelen Bazı Gelişmeler (Avans Ödemesi, Kayyım Atanması ve Kıdem Tazminatına Üst Sınır Konulması)”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (31), 151-170.

Köse, R. (2020). “Tek Parti Döneminde Kayyım Uygulamaları”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 1520-1547.

Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, *Resmî Gazete*, 01.09.2016, Karar Sayısı: 674.

Pustu, Y. (2016). “Yerel Demokrasinin Kökeni”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 10, 89-107.

Roby, H. J. (1902). *Roman Private Law in the Times of Cicero and of the Antonines*. (Volume I-II). Cambridge: Cambridge University Press.

Sherman, C. P. (1913). “Debt of the Modern Law of Guardianship to Roman Law”. *Michigan. Law Review*, 12(2), 124-131.

Tabachnick, B. G. ve Fidell, L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics*, Boston: Allyn and Bacon.

Tekeli, İ. (1983). “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi”. *Amme İdaresi Dergisi*, 16 (2), 3-23.

İnternet Kaynakları

Bora, T. (2019). *Kayyım*.

<https://www.birikimdergisi.com/haftalik/7935/kayyim#.XWrllogzZPZ> (26.07.2019).

Çelik, A. (2005). “Beldiye Başkanlarının Geçici Olarak Görevden Uzaklaştırılması Üzerine Bir Çalışma”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 145-159. www.e-sosder.com, (21.09.2023).

Güler, T. ve Yılmaz, A. (2018), “Yerel Demokrasi-Güvenlik Sarmalında Yerel Yönetimler: Türkiye’de Belediyelere Kayyum Atanması Pratiği”, *Elektronik ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1801-1816. www.esosder.org (21.09.2023).

İçişleri Bakanlığı, (2017). *Terör Nedeniyle Belediyelere Yapılan Görevlendirmeler*. <https://www.icisleri.gov.tr/diab/teror-nedeniyle-belediyelere-yapilan-gorevlendirmeler-dosyasi-yayinlandi> (18.11.2019).

İçişleri Bakanlığı (2018). *İçişleri Bakanlığı’ndan kayyum atanan belediyelerle ilgili açıklama*. <https://www.cnnturk.com/turkiye/icisleri/bakanligindan-kayyum-atanan-belediyelerle-ilgili-aciklama> (21.09.2023).

İçişleri Bakanlığı. (2019). *Basın Açıklaması*. <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi11092016> (28.10.2019).

İçişleri Bakanlığı (2019). *Belediyelerdeki Kayyum Sistemi ve Mevcut Durum Raporu*, https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/illeridaresi/Yayinlar/KayyumRaporu/kayyum_nihai_rapor.pdf (14 Nisan 2019).

Salman, F. ve Ergün, A. (2017). *OHAL’de Belediyelere Yönelik Kayyum İşlemleri*. <https://m.bianet.org/bianet/siyaset/182431-ohal-de-belediyelere-yonelik-kayyim-islemleri> (28.08.2019).

Tureng, (2019). *Kayyum*. <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/kayy%C4%B1m> (25.10.2019).

Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü, (2019). *Kayyum*. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=kayyum> (25.11.2019).